

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 104

(2004–2005)

Om lov om endringer i folketrygdloven
og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved
svangerskap, fødsel og adopsjon)

Innhold

1	Innledning	5			
1.1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6.2	Utsettelse av stønadperioden	21
1.2	Høringen	5	6.3	Overføring av stønadperioden	21
2	Språklige og redaksjonelle endringer i lovteksten	7	6.4	Unntak fra fedrekvoten	22
2.1	Sammenslåing av fødsels- og adopsjonspengebestemmelsene	7	6.5	Forslaget i høringsnotatet	22
2.2	Endring av ordningens navn til foreldrepenger	7	6.6	Høringsinstansenes syn	23
2.3	Lovtekniske forenklinger	8	6.7	Departementets vurdering og forslag	23
3	Feriepenger av svangerskaps- penger	10	7	En mer fleksibel foreldrepengereordning	25
3.1	Om svangerskapspengereordningen. Dagens regler	10	7.1	Innledning	25
3.2	Forskningsrapport om gravides fraværsbehov	11	7.2	Dagens regler	25
3.3	Dokument nr. 8:10 (2004-2005)	11	7.2.1	Graderte fødselspenger	25
3.4	Departementets vurdering og forslag	11	7.2.2	Tidskontoordningen	25
4	Opptjening av rett til foreldre- penger – etterlønn	13	7.3	Erfaringer med dagens regler	26
4.1	Dagens regler	13	7.4	Forslaget i høringsnotatet	27
4.2	Om løpende etterlønn fra arbeidsgiver	13	7.5	Høringsinstansenes syn	27
4.3	Forslaget i høringsnotatet	14	7.6	Departementets vurdering og forslag	28
4.4	Høringsinstansenes syn	15	7.6.1	Generelt om gradert uttak av foreldrepenger	28
4.5	Departementets vurdering og forslag	15	7.6.2	Gradert uttak ved delvis arbeid	29
5	Endringer vedrørende fedrekvoten	16	7.6.3	Utsettelse av uttaket ved heltidsarbeid	30
5.1	Om fedrekvoten	16	7.6.4	Andelen av stønadperioden som kan tas som gradert uttak	31
5.2	Uttak av fedrekvote de første seks ukene etter fødselen	17	7.6.5	Treårsfrist	31
5.2.1	Forslaget i høringsnotatet	17	7.6.6	Skriftlig arbeidsavtale	31
5.2.2	Høringsinstansenes syn	17	7.6.7	Gradert uttak når foreldrene fordeler stønadperioden	32
5.2.3	Departementets vurdering og forslag	17	7.6.8	Gradert uttak når bare far har rett til foreldrepenger	34
5.3	Dispensasjonsadgangen for fedrekvote	18	7.6.9	Endring av ordning med gradert uttak	35
5.3.1	Dagens regler	18	7.6.10	Konsekvenser for andre ordninger ..	36
5.3.2	Forslaget i høringsnotatet	19	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	37
5.3.3	Høringsinstansenes syn	19	8.1	Økonomiske konsekvenser for det offentlige	37
5.3.4	Departementets vurdering og forslag	19	8.2	Administrative konsekvenser	37
6	Et enhetlig sykdomsbegrep	21	9	Merknader til lovteksten	38
6.1	Innledning	21	Forslag til lov om endringer i folketrygdløven og enkelte andre lover (endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon).....		
					46

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 104

(2004–2005)

Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet av 24. juni 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne- og familiedepartementet legger med dette fram forslag til endringer i lov av 28. februar 1997 om folketrygd. Endringene gjelder forenklinger i folketrygdloven kapittel 14 (Ytelser ved fødsel og adopsjon).

Departementet fremmer følgende forslag:

- En lovteknisk omarbeiding av folketrygdloven kapittel 14.
- Stønad ved fødsel og adopsjon gis navnet foreldrepenger.
- Svangerskapspenger skal gi opptjeningsrett til feriepenger tilsvarende som sykepenger.
- Etterlønn utbetalt som engangsbeløp skal gi opptjeningsrett til foreldrepenger.
- Adgang til å ta ut fedrekvoten de første 6 ukene etter fødselen.
- Unntak fra fedrekvoten skal bare gjelde sykdom.
- Innføre et ensartet sykdomsbegrep.
- En mer fleksibel ordning for gradert uttak av foreldrepenger.

Folketrygdloven kapittel 14 har gjennom årene blitt endret en rekke ganger, og det er blitt tatt inn

nye bestemmelser uten at en har sett på den totale strukturen i regelverket. Det at regelverket er blitt så komplekst og uoversiktlig gjør ordningen vanskelig å praktisere og øker dessuten faren for feil og forskjellsbehandling. Hensikten med endringene er først og fremst en forenkling av regelverket. Regelverket vil dermed bli lettere tilgjengelig for brukerne samtidig som det blir enklere å praktisere for trygdeetaten. I tillegg er det et siktemål å ivareta familienes valgfrihet bedre.

Forslagene er i hovedtrekk basert på forslag fra en arbeidsgruppe som har gjennomgått fødselspengeordningen med sikte på forenklinger. Departementet har, senest i St. prp. nr. 1 (2004-2005), redegjort for arbeidet med forenklinger i regelverket, og det ble der varslet en odelstingsproposisjon i 2005.

1.2 Høringen

Barne- og familiedepartementet sendte 2. juli 2004 forslag om forenklinger i fødselspengeregelverket ut på høring.

Høringsnotatet ble sendt til følgende institusjoner og organisasjoner:

Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

- Adopsjonsforum
- Aetat Arbeidsdirektoratet
- Akademikerne
- Aleneforeldreforeningen
- Barneombudet
- Den Norske Jordmorforening
- Departementene
- Direktoratet for arbeidstilsynet
- Foreningen 2 Foreldre
- Foreningen Aktive Fedre
- Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon
- Håndverksbedriftenes landsforening
- InorAdopt
- Kommunenes Sentralforbund
- Krise- og rådgivningstelefon for menn
- Kvinnefronten
- Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring
- Landsorganisasjonen i Norge
- Likestillingsombudet
- Likestillingssenteret
- Norges Bondelag
- Norges Bygdekvinnelag
- Norges Frisørmesterforbund
- Norges Kvinne- og familieforbund
- Norsk Kvinnesaksforening
- Norske Kvinners Sanitetsforening
- Næringslivets hovedorganisasjon
- Redd Barna
- Rikstrygdeverket
- Statens helsetilsyn
- Verdens Barn
- YS

Høringsfristen var 2. oktober 2004. Av de totalt 47 høringsinstansene var det 22 som avga uttalelse.

I høringsnotatet vurderte departementet om administreringen av svangerskapspengeordningen burde samles til én etat, men konkluderte med at det vil være mest hensiktsmessig å avvete vurderingen av hvordan svangerskapspengeordningen bør administreres, til det er avklart hvilken modell for samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten som velges. Det foreslås derfor ikke noen endring i administreringen av ordningen her. I høringsnotatet ble det også foreslått å styrke trygdeetatens kontrollmuligheter i forbindelse med svangerskapspenger. Departementet har imidlertid kommet til at en slik endring bør utstå til det er avklart hvilken etat som skal administrere ordningen.

I høringsnotatet foreslo departementet å lovfeste dagens praksis om rett til graderte svangerskapspenger. Dette forslaget følges ikke opp i denne proposisjonen.

I høringsnotatet omhandles det forhold at mens fedre etter arbeidsmiljøloven har en rett til to ukers ulønnet permisjon i forbindelse med fødselen, foreligger det ingen tilsvarende rett for adoptivfedre i forbindelse med omsorgsovertakelsen. I ny arbeidsmiljølov av 17. juni 2005 § 12-3 (2) (Ot. prp. nr. 49 (2004-2005)) er det innført en rett til to ukers omsorgspermisjon i forbindelse med at familien overtar omsorgen for barnet. Retten til omsorgspermisjon ved adopsjon gjelder for omsorgsovertakelser fra og med 1. januar 2005.

Høringsinstansenes syn er gjengitt under de enkelte punktene.

2 Språklige og redaksjonelle endringer i lovteksten

Departementet foreslår å slå sammen folketrygdlovens bestemmelser om adopsjonspenger med bestemmelsene om fødselspenger, og å innføre begrepet foreldrepenger til erstatning for begrepene fødselspenger og adopsjonspenger. Det foreslås også redaksjonelle endringer i lovteksten for å få et ryddigere og mer oversiktlig regelverk.

2.1 Sammenslåing av fødsels- og adopsjonspengebestemmelsene

Perioden med adopsjonspenger har blitt gradvis utvidet i takt med utvidelsen av fødselspengeperioden. Ved lov 24. desember 1995 (Ot. prp. nr. 6 (1995-96)) ble den ordinære stønadperioden ved adopsjon utvidet til 39 uker med full dekning eller 49 uker med 80 prosent dekning. Fram til denne utvidelsen var stønadperioden ved adopsjon 5 uker kortere når det var valgt full lønnskompensasjon og 6 uker kortere når det var valgt 80 prosent kompensasjon. Reglene for rett til adopsjonspenger ble videre harmonisert med reglene for rett til fødselspenger fra 1. januar 1999 jf. Ot. prp. nr. 62 (1997-98) og ved innføringen av selvstendig opptjeningsrett for fedre fra 1. juli 2000 jf. Ot. prp. nr. 52 (1999-2000).

Etter dette gjelder i hovedsak de samme prinsippene både for fødselspenger og adopsjonspenger. Forskjellene er at stønadperioden ved fødsel er tre uker lengre og at mor skal ta ut ni uker av stønadperioden i forbindelse med fødselen; tre uker før og seks uker etter. Det er ingen del av stønadperioden som er forbeholdt adoptivmoren. Kravet om at mor av medisinske grunner må ta ut fødselspenger i tre uker før fødselen og de første seks ukene etter fødselen, gjør at foreldrene ikke står fritt med hensyn til hvem som skal starte stønadperioden. En adoptivfar kan imidlertid starte sin stønadperiode umiddelbart etter omsorgsovertakelsen. Foreldrene står dermed friere til å organisere og dele stønadperioden slik de selv ønsker ved adopsjon.

Selv om det nå er få materielle forskjeller på de to regelsettene, er de omhandlet i ulike deler av folketrygdloven kapittel 14. Retten til fødselspenger er hjemlet i kapittel 14 del I, mens retten til adop-

sjonspenger i forbindelse med adopsjon av barn under 15 år, er hjemlet i del II. Loven benytter ulike begreper avhengig av om det dreier seg om fødselspenger eller adopsjonspenger. Mens fødselspengebestemmelsene bruker betegnelsene mor og far, brukes adoptivmor og adoptivfar i adopsjonspengebestemmelsene. Ved beregning av stønadperioden for fødselspenger tas det utgangspunkt i fødselstidspunktet. For adopsjonspenger gjelder tilsvarende tidspunktet for omsorgsovertakelsen.

I høringsnotatet foreslo departementet å omredigere folketrygdloven kapittel 14 slik at del II om ytelser ved adopsjon ble slått sammen med del I om ytelser ved fødsel. Departementet fremmet ikke konkrete forslag om hvordan sammenslåingen burde skje.

7 av de 8 høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget om å slå sammen fødsels- og adopsjonspengebestemmelsene, er positive. *Samferdsdepartementet* etterlyser en diskusjon om forskjeller mellom adoptivforeldres og andre foreldres rettigheter uten å ta stilling til forslaget.

I lovutkastet som her legges fram, er fødsels- og adopsjonspengebestemmelsene slått sammen.

Departementet foreslår samtidig å endre ordningens navn fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger. Se nærmere om dette nedenfor.

2.2 Endring av ordningens navn til foreldrepenger

Departementet foreslår å endre ordningens navn fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger. Forslaget innebærer ingen materielle endringer i gjeldende rett og har ikke vært på offentlig høring.

I ny arbeidsmiljølov av 17. juni 2005 (Ot. prp. nr. 49 (2004-2005)) er det innført en ny terminologi for permisjonsrettigheter i forbindelse med svangerskap og fødsel. Der brukes begrepet svangerskapspermisjon for permisjon under graviditeten, fødselspermisjon for den perioden (6 uker) etter fødselen som av helsemessige årsaker er forbeholdt mor og foreldrepermisjon om den resterende permisjonsperioden.

Ved å endre betegnelsen i folketrygdloven fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger, vil en oppnå en større grad av begrepslikhet i forhold til arbeidsmiljøloven. Departementets forslag vil imidlertid ikke innebære at begrepsbruken i de to regelsettene blir helt sammenfallende. Mens begrepet svangerskapspermisjon i arbeidsretts-sammenheng brukes om permisjonsrettigheter i svangerskapet, utbetales både svangerskapspen-ger og fødselspenger til gravide. Svangerskaps-penger ytes til gravide som må slutte i arbeid på grunn av at arbeidsmiljøet kan være skadelig for fosteret. Fødselspengeperioden starter tre uker før termin slik at de fleste gravide vil motta fødselspenger før fødselen. Departementet foreslår at begrepet foreldrepenger brukes om hele fødselspengeperioden, også den delen som skal tas ut før fødselen, mens begrepet svangerskapspen-ger videreføres som i dag. Departementet foreslår ikke å beholde begrepet fødselspenger for den delen av fødselspengeperioden som er forbeholdt mor, det vil si de første seks ukene etter fødselen. Etter departementets mening taler forenkling-syn for å benytte det samme begrepet for hele stønadperioden.

Begrepet foreldrepenger skal brukes både ved fødsel og ved adopsjon, på samme måte som begre-pene mor, far og foreldre også skal inkludere foreldre som har adoptert. Det må i de enkelte bestem-melsene klargjøres hvilke regler som gjelder ved adopsjon og hvilke som gjelder ved fødsel. Forsla-get medfører imidlertid at det i mange tilfelle ikke vil være behov for presiseringer i lovteksten siden bestemmelsene for fødsels- og adopsjonspenger er sammenfallende på de fleste områder. Dette inne-bærer en ytterligere forenkling av regelverket. Endringen vil også kunne bidra til å sette fokus på foreldreskapet, uavhengig av om det dreier seg om biologiske foreldre eller adoptivforeldre.

En endring i terminologien vil etter departe-mentets syn være et skritt i riktig retning i forhold til en mer likestilt fødselspengeordning. Slik departe-mentet ser det, vil betegnelsen foreldrepenger ytterligere understreke at ordningen er ment for både far og mor. Dagens praksis når det gjelder for-deling av fødselspengeperioden mellom mor og far, kan tyde på at mange foreldre oppfatter uttak av fødselspenger som en rettighet forbeholdt mødre. Det er imidlertid viktig å oppmuntre til at flere fedre benytter muligheten til å være lenger hjemme med barna sine. En benevnelse som foku-serer på foreldreskap vil kunne bidra til dette.

I denne proposisjonen er begrepet foreldrepen-ger innarbeidet i departementets vurderinger av de ulike endringsforslagene.

2.3 Lovtekniske forenklinger

Innføringen av begrepet foreldrepenger, sammen-slåingen av fødsels- og adopsjonspengebestemmel-sene og forslaget om en ny og mer fleksibel ord-ning for gradert uttak av foreldrepenger, jf. kapittel 7, har gjort det hensiktsmessig å foreta en større omarbeiding og omredigering av folketrygdlovens kapittel 14, med sikte på et mest mulig klart og oversiktlig regelverk. I det følgende vil det bli gjort rede for de viktigste endringene i forhold til dagens lov. De enkelte bestemmelsene er kom-mentert nærmere i kapittel 9.

Folketrygdloven kapittel 14 har i dag overskriften «Ytelser ved fødsel og adopsjon». Departemen-tet foreslår å innta svangerskap i overskriften slik at overskriften blir «Ytelser ved svangerskap, fød-sel og adopsjon». Dette vil gi en mer utfyllende beskrivelse av kapittelets innhold samtidig som retten til svangerskapspen-ger synliggjøres.

Dagens kapittel 14 er delt inn i fire deler. Del I omhandler ytelser ved fødsel, herunder svanger-skapspen-ger, del II omhandler ytelser ved adop-sjon, del III omhandler tidskontoordningen og del IV omhandler forskrifter. I departementets utkast til ny lovtekst, foreslås det en ny inndeling av kapit-tel 14. Departementet foreslår at svangerskapspen-ger omhandles i del I. Svangerskapspen-ger ytes utelukkende til gravide kvinner, og er dessuten betinget av andre vilkår enn retten til fødsels- og adopsjonspenger. Det er derfor hensiktsmessig å omtale denne ytelsen i en egen del i lovens kapittel 14. Etter departementets syn er det også mest naturlig å behandle svangerskapspen-ger før retten til foreldrepenger fordi rett til svangerskapspen-ger alltid vil inntre før retten til foreldrepenger.

Bestemmelsene om foreldrepenger er samlet i del II i lovutkastet. Begrepet foreldrepenger omfat-ter ytelser ved fødsel og adopsjon. Bestemmelsene i utkastets del II inneholder bestemmelser fra gjel-dende lovs del I, II og III. De nye reglene for gra-dert uttak av foreldrepenger, se proposisjonens kapittel 7, er også inntatt i utkastets del II. Fedres rett til fedrekvote og fedres rettigheter i tilfeller der mor ikke har opptjent rett til foreldrepenger er skilt ut i egne bestemmelser.

Utkastets bestemmelser om foreldrepenger har også en noe annen struktur enn dagens regler om fødsels- og adopsjonspenger. I utkastet er det en egen bestemmelse (§14-9) om stønadperioden for foreldrepenger, i tillegg til at det er en generell bestemmelse (§14-10) som regulerer hvordan foreldrene kan benytte stønadperioden, det vil si hvordan foreldrene kan ta ut foreldrepenger. Det

er også enkelte særbestemmelser for hvordan uttaket kan skje i ulike situasjoner.

I lovutkastet er det lagt opp til en egen bestemmelse om rett til å utsette uttaket av foreldrepenger (utkastets § 14-11). Dette henger sammen med forslaget om å gi rett til utsettelse ved heltidsarbeid, se nærmere om dette i kapittel 7.6.3. Utkastets

bestemmelser om gradert uttak av foreldrepenger (utkastets § 14-16) hjemler den nye ordningen med gradert uttak av foreldrepenger som omhandlet i kapittel 7.

Del III i utkastet omhandler engangsstønad ved fødsel og adopsjon.

Utkastets del IV tilsvarende gjeldende lovs del IV.

3 Feriepenger av svangerskapspenger

3.1 Om svangerskapspengeordningen. Dagens regler

Svangerskapspenger ytes til friske gravide kvinner som må slutte i arbeid på grunn av at arbeidsmiljøet kan være skadelig for fosteret.

Ordningen ble innført ved lov 11. desember 1987 nr. 74 (jf. Ot. prp. nr. 5 (1987-88)) som en utvidet rett til fødselspenger for kvinner i risikofylt arbeidsmiljø. Ordningen trådte i kraft 1. juli 1988. En kvinne i risikofylt arbeidsmiljø, som ikke kunne omplasseres, ble tidligere permittert. Forutsatt at vilkårene var oppfylt, kunne hun få utbetalt arbeidsledighetstrygd, som beløpsmessig var lavere enn full lønn. Alternativt måtte hun påbegynne stønadsperioden 12 uker før fødselen, med den konsekvens at hun fikk en kortere stønadsperiode sammen med barnet.

Retten til svangerskapspenger er hjemlet i folketrygdloven nåværende § 14-13. Lovens vilkår for rett til svangerskapspenger er at kvinnen etter bestemmelser i lov eller forskrift er pålagt å slutte i sitt arbeid fordi hun er gravid og det ikke er mulig å omplassere henne til annet høvelig arbeid i bedriften. Det dreier seg i hovedsak om arbeidsmiljøloven eller forskrifter gitt i medhold av denne. Den mest generelle forskriften er forskrift av 25. august 1995 nr. 768 om forplantningsskader og arbeidsmiljø. Vilråene i denne forskriften er generelle og gjelder alle yrkesgrupper og alle sider ved ethvert arbeidsmiljø som kan være helsefarlige for fosteret.

Vurderingen av om det er forhold i arbeidsmiljøet som kan ha uheldig innvirkning på fosterets utvikling, foretas av den gravide kvinnen i samråd med lege/jordmor som gjennomfører svangerskapskontrollen. Dersom tilrettelegging/omplasing ikke kan gjennomføres, vil arbeidstakeren ha rett til svangerskapspenger.

Retten til svangerskapspenger opphører 3 uker før fødselen.

Folketrygdloven nåværende § 14-13 ble, med virkning fra 1. juli 2003, endret slik at også selvstendig næringsdrivende og frilansere ble gitt rett til svangerskapspenger.

Ytelsens størrelse beregnes, som fødselspenger, på samme måte som sykepenger. Beregnings-

reglene følger dermed av folketrygdlovens kapittel 8.

Svangerskapspenger gir ikke rett til opptjening av feriepenger. Av sykepenger beregnes feriepenger for de første 48 sykepengedagene i opptjeningsåret jf. folketrygdloven § 8-33. Det følger av folketrygdloven nåværende § 14-5 at det ytes feriepenger av de første 12 (15) ukene av fødselspengeperioden, som totalt utgjør 43 (53) uker.

Bakgrunnen for at svangerskapspenger ikke gir opptjening til feriepenger, er at svangerskapspengene opprinnelig var en del av fødselspengene. Spørsmålet om feriepenger av svangerskapspenger ble ikke drøftet spesielt da svangerskapspenger ble innført som en utvidet rett til fødselspenger i 1988, jf. Ot. prp. nr. 5 (1987-88). Folketrygdens ansvar for å dekke feriepenger av fødselspenger ble innført med virkning fra 1. januar 1990, jf. Ot. prp. nr. 54 (1986-87). Lovendringen medførte at ansvaret for dekning av feriepenger ble overført fra arbeidsgiver til folketrygden. Det ble lagt til grunn et prinsipp om at ytelsene til arbeidstakere skal holdes på samme nivå som tidligere. Feriepengerettens omfang ble derved videreført som 12 uker, selv om fødselspengeperioden på den tiden var 20 uker. Det ble vist til budsjettmessige årsaker. Reglene om feriepenger av fødselspenger har ikke siden vært gjenstand for materielle endringer selv om stønadsperioden ved fødsel har blitt vesentlig utvidet. Spørsmålet om rett til feriepenger av svangerskapspenger har ikke vært vurdert.

Etter gjeldende rett har friske gravide ikke rett til sykepenger. Svært få kvinner har mottatt svangerskapspenger, og en har antatt at en del kvinner har mottatt sykepenger der svangerskapspenger er rett ytelse. I 2000 ble det derfor gjennomført flere informasjonstiltak for å gjøre svangerskapspengeordningen bedre kjent. Antall gravide som mottar svangerskapspenger har økt i etterkant av informasjonskampanjen, men er fremdeles lavt. I 2002 var det 54 557 fødsler. 1 293 kvinner mottok svangerskapspenger. Til sammenlikning hadde de 24 266 gravide arbeidstakerne som fødte i 4. kvartal 2002 til sammen 21 161 sykefraværstilfeller i løpet av graviditeten. Det er derfor grunn til å tro at det fremdeles er et underforbruk av svangerskapspenger.

3.2 Forskningsrapport om gravides fraværsbehov

I NOU 2000:27 Sykefravær og uførepensjonering, ble det anbefalt at forholdet mellom sykefravær, svangerskapspermisjon og fødselspermisjon utredes nærmere. På denne bakgrunn ble det nedsatt et utredningsprosjekt som har avgitt rapporten «*Fraværsbehov i graviditeten. Er dagens bruk av trygdemidler og regelverk den beste?*» (Wergeland og Sølvberg, 2004)

I rapporten påpekes at yrkesaktive, gravide kvinner har et høyt fravær. Andelen yrkesaktive gravide som har minst ett sykefravær i graviditeten lå i perioden 1999-2003 rundt 60 prosent. Gjennomsnittlig sykefravær var 40-50 dager. Andelen som benyttet svangerskapspengen i samme periode var 1-3 prosent. Gjennomsnittsfraværet for disse kvinnene var om lag 60 dager. I rapporten fremholdes at det er mulig å redusere fraværet ved mer systematisk tilretteleggingsarbeid. Langtidsfravær som løsning på manglende tilrettelegging er problematisk ut fra et likestillingssynspunkt, ved å opprettholde bildet av gravide som et problem for arbeidslivet. Det bør i stedet rettes fokus på hvorfor arbeidslivet skaper problemer i graviditeten. Arbeidsgivere må i langt større utstrekning lære seg til å håndtere normale svangerskapsplager og øke sin tilretteleggingskompetanse.

For kvinner som ikke kan være i arbeid, anbefales økt bruk av svangerskapspengen. Det antas et underforbruk av svangerskapspengen, som viser seg på sykepengestatistikken. Svangerskapspengeordningen synliggjør strukturelle årsaker til kvinners fraværsbehov ved å fokusere på problemer arbeidslivet skaper for gravide. Økt oppmerksomhet rundt svangerskapspengeordningen kan, gjennom å stimulere arbeidsgiver til bedre tilrettelegging, på sikt redusere fraværsbehovet.

I rapporten foreslås ulike tiltak for å styrke svangerskapspengeordningen, herunder å gi rett til feriepenger av svangerskapspengen.

3.3 Dokument nr. 8:10 (2004-2005)

Stortingsrepresentantene May Hansen, Sigbjørn Molvik og Ingvild Vaggen Malvik har i Dok 8:10 (2004-2005) fremmet privat forslag om at svangerskapspengen skal gi samme rett til feriepenger som sykepengen, og å likestille svangerskapspengen med sykepengen i regler og avtaleverk om pensjon, ansiennitet, vikarbruk osv.

Forslaget er begrunnet med at det er et underforbruk av svangerskapspengen. En likestilling av svangerskapspengen med sykepengen vil føre til økt fokus på arbeidsgivers ansvar for tilrettelegging og eventuell omplassering av gravide, noe som kan bidra til at flere gravide kvinner kan fortsette i jobb frem til permisjonstiden starter.

Stortinget besluttet at forslaget vedlegges protokollen jf. Innst. S. nr 113 (2004-2005). Komiteen uttalte at den fant det riktig å avvende saken til Regjeringen fremmer sak for Stortinget.

3.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at svangerskapspengen skal gi feriepengerrett. Slik dagens regler er, kommer en kvinne dårligere ut økonomisk hvis hun har svangerskapspengen enn hvis hun har sykepengen under graviditeten. I rapporten «*Fraværsbehov i graviditeten. Er dagens bruk av trygdemidler og regelverk den beste?*» (Wergeland og Sølvberg, 2004) uttales at manglende rett til feriepenger antagelig er den viktigste årsaken til dagens underforbruk av svangerskapspengen. Departementet viser til at det er gode grunner til å stimulere til økt bruk av svangerskapspengen. Ordningen er viktig for friske gravide kvinner som arbeider i et miljø som medfører risiko for fosterets utvikling. Enkelte kvinner har et arbeidsmiljø som gjør at de er forhindret fra å arbeide i hele eller store deler av svangerskapet. For disse kvinnene innebærer dagens regler at de mister opptjeningsrett til feriepenger for en relativt lang periode. Svangerskapspengeordningen retter dessuten fokus mot forholdene på arbeidsplassen og synliggjør gravides behov for tilrettelegging. Dette vil tydeliggjøre arbeidsgivers ansvar. Som det understrekes i forskningsrapporten om fraværsbehov i graviditeten, vil bedre tilrettelegging fra arbeidsgiver på sikt kunne redusere gravides fraværsbehov.

Når det gjelder omfanget av feriepengerretten, foreslår departementet å gi tilsvarende feriepengerrett som av sykepengen. Folketrygdens ansvar for å dekke feriepenger av sykepengen gjelder de første 48 dagene i opptjeningsåret jf. folketrygdloven § 8-33. Folketrygdens ansvar gjelder imidlertid ikke i arbeidsgiverperioden på 16 dager. Arbeidsgiver har i henhold til ferieloven § 10 ansvar for å dekke feriepenger av ytelse utbetalt i denne perioden. Det er ikke noen arbeidsgiverperiode på svangerskapspengeområdet. For at feriepengerretten på svangerskapspengeområdet skal være til-

Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

svarende som på sykepengeområdet, må det derfor lages en egen tilpasset regel som korrigerer for feriepengeretten i arbeidsgiverperioden, dvs. at svangerskapsenger gir opptjening til feriepenger for de 64 første dagene i stønadsperioden.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at svangerskapsenger skal gi opptjening til feriepenger for de 64 første dagene i stønadsperioden. Det vises til lovutkastets § 14-4 sjette ledd og forslag til endringer i ferieloven § 10 nr. 4 bokstav b.

4 Opptjening av rett til foreldrepenger – etterlønn

Departementet foreslår at etterlønn utbetalt som et engangsbeløp skal gi opptjeningsrett til foreldrepenger.

4.1 Dagens regler

Det følger av folketrygdloven nåværende § 14-4 første og annet ledd at vilkåret for rett til fødselspenger er at en har vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før stønadperioden tar til. I henhold til folketrygdloven nåværende § 14-5 beregnes fødselspenger på samme måte som sykepenger etter reglene i folketrygdloven kapittel 8.

I folketrygdloven § 3-15 defineres pensjonsgivende inntekt som personinntekt etter skatteloven § 12-2. Som pensjonsgivende inntekt etter § 3-15 regnes likevel ikke:

- Pensjon, føderåd og livrente som ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold, engangs- og avløsningsbeløp for slike ytelser, utbetalinger etter innskuddspensjonsloven og utbetalinger under individuell pensjonsavtale etter skatteloven § 6-47 bokstav c.
- Overgangsstønad etter folketrygdloven §§ 15-7, 16-7 og 17-6.
- Barns inntekt som inngår ved beregning av personinntekt hos barnets foreldre, unntatt inntekt som er nevnt i skatteloven § 2-13 første til tredje ledd og § 2-14 annet ledd.

For at inntekt kan være pensjonsgivende, kreves det at inntekten er opptjent som arbeidsinntekt. Kapitalinntekter er ikke pensjonsgivende. Det er skatteetaten som fastsetter pensjonsgivende inntekt og beregner pensjonspoeng for hvert år.

Etter folketrygdloven nåværende § 14-4 fjerde og femte ledd likestilles følgende forhold med yrkesaktivitet:

- Dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4
- Sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8
- Stønad ved barns sykdom m.m. etter folketrygdloven kapittel 9
- Fødselspenger etter folketrygdloven kapittel 14

- Svangerskapspenger etter folketrygdloven kapittel 14
- Adopsjonspenger etter folketrygdloven kapittel 14
- Lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindelse med videre- og etterutdanning
- Ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6
- Vartpenger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 24 tredje ledd
- Løpende etterlønn fra arbeidsgiver
- Avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste

Opplistingen er uttømmende. Det innebærer at andre forhold enn dem som er nevnt ovenfor, ikke gir opptjeningsrett til fødselspenger. Tilsvarende gjelder ved adopsjon jf. folketrygdloven nåværende § 14-14.

4.2 Om løpende etterlønn fra arbeidsgiver

Løpende etterlønn fra arbeidsgiver ble likestilt med yrkesaktivitet med virkning fra 1. januar 1999 jf. folketrygdloven nåværende § 14-4 tredje ledd bokstav d). Tidligere falt både ventelønn fra det offentlige og etterlønn i det private utenfor ordningen. Det fremgår av Ot. prp nr. 62 (1997-98):

«Når det gjelder etterlønn, ønsker departementet å gjøre et skille mellom ordninger med etterlønn som er en engangsutbetaling og ordninger der det gis lønn over noen måneder etter at et arbeidsforhold er avsluttet. Departementet antar at ordninger som omtales som «fallskjermer», er engangsutbetalinger. Slike engangsutbetalinger bør ikke inngå i et beregningsgrunnlag for fødsels- og adopsjonspenger. Ordninger der tidligere arbeidsgiver etter avtale utbetaler lønn noen måneder etter at arbeidsforholdet er avsluttet, bør etter departementets oppfatning sidestilles med utbetaling av dagpenger og regnes som yrkesaktivitet.»

«Med etterlønn menes ikke-lovregulert ytelse til ikke-offentlig ansatte. Etterlønn er basert på avtale og vil kunne variere fra tilfelle til tilfelle.

Boks 4.1 Eksempel

A ble i desember 2000 enig med arbeidsgiver om å fratse sin stilling. Som kompensasjon ble det inngått en avtale om en engangsutbetaling på kr. 96.000,-. Beløpet skulle dekke utbetaling av lønn i 6 måneder. Hun hadde jobbet hos samme arbeidsgiver siden 1998. Frem til barnet ble født den 20.08.01 var hun ikke i arbeid.

I og med at etterlønn utbetalt som et engangsbeløp ikke gir opptjeningsrett til fødselspenger, fyller hun ikke vilkårene for fødselspenger.

For at etterlønn skal gi opptjeningsrett til fødselspenger, må den utbetales som en løpende ytelse, slik at arbeidstakeren oppfyller kravene om inntekt i minst seks av de siste ti månedene før stønadsperioden tar til.»

Selv om begrepet etterlønn i utgangspunktet ikke var ment å omfatte offentlig ansatte, har imidlertid regelverket i praksis blitt forstått slik at også løpende etterlønn til offentlig ansatte gir opptjeningsrett til fødselspenger.

Engangsutbetalinger inngår ikke i et beregningsgrunnlag for fødsels- og adopsjonspenger. Det er derfor viktig at både arbeidstakere og arbeidsgivere er kjent med konsekvensene av valgene de tar i forhold til gjeldende regelverk.

For å illustrere hvordan bestemmelsen er blitt praktisert, vises til boks 4.1 og 4.2.

Trygderetten har i ankesak nr. 01/04052 lagt til grunn at etterlønn utbetalt som en engangssum ikke kan likestilles med løpende etterlønn. Saken gjaldt en kvinne som hadde mottatt en engangsutbetaling i forbindelse med at hun avsluttet et arbeidsforhold. Som følge av engangsutbetalingen fikk kvinnen ikke innvilget dagpenger før etter ca. seks måneder fordi engangsutbetalingen ble

Boks 4.2 Eksempel

B ble i desember 2000 enig med arbeidsgiver om å fratse sin stilling. Som kompensasjon ble det inngått en avtale om en løpende etterlønn i 6 måneder, til sammen kr. 96.000,-. Frem til barnet ble født den 20.08.01 var hun ikke i arbeid.

I og med at løpende etterlønn gir opptjeningsrett til fødselspenger, fyller hun kravet om yrkesaktivitet i 6 av de 10 siste månedene før stønadsperioden tar til, jf. folketrygdloven § 14-4.

ansett som lønn eller erstatning for tapt arbeidsinntekt i denne perioden. Trygderetten uttalte at det kan synes rimelig at en og samme utbetaling blir vurdert likt i henhold til folketrygdloven kapittel 4 (dagpenger) og kapittel 14 (fødselspenger). Trygderetten fant likevel på bakgrunn av lovens ordlyd og forarbeider at engangsutbetalingen ikke kan likestilles med løpende etterlønn etter folketrygdloven § 14-4 femte ledd bokstav d.

I ankesak nr. 02/04598 har imidlertid Trygderetten gitt en kvinne medhold i at en engangsutbetaling fra arbeidsgiver skal likestilles med løpende etterlønn etter folketrygdloven § 14-4 femte ledd bokstav d. Retten henviste til ankesak nr. 01/04052 og uttalte:

«I sak nr. 01/04052 fikk den ankende part en såkalt sluttpakke som Aetat beregnet tilsvarte ca. seks måneders lønn. I vår sak er det eksakt lønn tilsvarende ni måneder som er utbetalt som en engangssum. I tillegg kommer det forhold at NN ikke fikk noe valg med hensyn til å motta lønnen som løpende ytelse, slik andre ansatte i X hadde fått tilbud om.»

Retten fant på denne bakgrunn, og under henvisning til formålet med regelen i folketrygdloven nåværende § 14-4 femte ledd bokstav d, at utbetalingen måtte likestilles med løpende etterlønn.

På bakgrunn av kjennelsen i ankesak nr. 02/04598 har trygdeetaten endret sin praksis slik at engangsutbetalinger som utgjør eksakt lønn for en bestemt periode og der mottakeren ikke selv kunne velge mellom engangsutbetaling og løpende etterlønn, likestilles med løpende etterlønn. I brev til Rikstrygdeverket av 30. september 2003 fremholder departementet at det etter departementets syn kreves lovendring dersom engangsutbetalinger som skattemessig regnes som lønn på generell basis skal likestilles med løpende etterlønn i henhold til folketrygdloven § 14-4 femte ledd bokstav d.

4.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å åpne for at engangsutbetalinger likestilles med yrkesaktivitet slik at også etterlønn utbetalt som et engangsbeløp gir opptjeningsrett til fødselspenger. Departementet fremholdt at vilkåret for at etterlønnen skal medføre opptjening av fødsels- og adopsjonspenger bør være at utbetalingen skattemessig regnes som lønn.

I høringsnotatet ble det foreslått at der det ikke fremgår av avtalen mellom arbeidsgiver og arbeidstaker hvilken periode engangsutbetalingen

skal gjelde for, skal opptjeningsperioden beregnes ved at engangssummen divideres på månedslønnen i den stillingen vedkommende hadde umiddelbart før opphør av arbeidsforholdet.

Etter gjeldende regelverk kan en fortsette å motta etterlønn etter at stønadsperioden for fødsels- eller adopsjonspenger er påbegynt uten at det skjer en avkorting i fødsels- eller adopsjonspengene. Departementet viste i høringsnotatet til at det i forbindelse med den forestående gjennomgangen av beregningsreglene, vil bli foreslått avkortingsregler der etterlønn utbetales i stønadsperioden.

4.4 Høringsinstansenes syn

Alle de 8 høringsinstansene som har uttalt seg om dette forslaget, er positive til å åpne for at også etterlønn utbetalt som en engangssum skal kunne gi opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger. *Utdanningsgruppenes hovedorganisasjon (UHO)* gir imidlertid i sin høringsuttalelse uttrykk for at den foreslåtte metoden for beregning av hvilken periode etterbetalingen skal gjelde for, vil slå uheldig ut for ansatte som har vært delvis permitterte i perioden rett før opphør av arbeidsforholdet. *Rikstrykdeverket* har uttalt at det allerede nå bør utarbeides avkortingsregler. *Kommunenes Sentralforbund* har påpekt at en avkortingsregel kan få konsekvenser for arbeidsgivers refusjonskrav.

4.5 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at det kan være tilfældigheter som avgjør om etterlønn blir utbetalt løpende eller som en engangssum. Formålet med etterlønnen er imidlertid det samme. Departementet viser for øvrig til at utbetalt etterlønn behandles likt etter dagpengereguleringen, uavhengig av om etterlønnen er utbetalt som løpende ytelse eller engangssum. Stønadmottakere er ikke berettiget til dagpenger under arbeidsløshet i den perioden etterlønnen er ment å dekke. Samtidig gir denne perioden etter dagens regler ikke opptjening til fødselspenger. Hensynet til et helhetlig rettighets-system taler for at også etterlønn utbetalt som engangssum bør gi slik opptjening. Samtlige høringsinstanser som uttalte seg til forslaget, var positive til dette.

For at etterlønn utbetalt som engangssum skal gi opptjening til foreldrepenger, må engangsut-

betalingen fordeles på en nærmere angitt periode. Dette er nødvendig for å vurdere om vilkåret om yrkesaktivitet i minst seks av de siste ti månedene er oppfylt. Departementet foreslår at dersom perioden fremgår av avtalen mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, skal denne legges til grunn. Departementet holder videre fast ved forslaget i høringsnotatet om at opptjeningstiden i andre tilfeller beregnes ved at engangssummen divideres på månedslønnen i den stillingen vedkommende hadde umiddelbart før opphør av arbeidsforholdet. Etter departementets oppfatning vil denne beregningsmåten gi den mest representative opptjeningstiden. Departementet foreslår ikke den samme metode som anvendes etter dagpengereguleringen hvor perioden beregnes ved at engangsutbetalingen fordeles ut fra månedslønnen vedkommende ville ha hatt i full stilling. En slik løsning vil slå negativt ut for deltidsansatte, som etter denne beregningsmåten vil få kortere opptjeningstid enn om det ble tatt utgangspunkt i reell stillingsandel.

Forslaget medfører ingen endringer i dagens regler om beregning av fødselspengenes størrelse etter folketrygdloven nåværende § 14-5 og § 14-15 jf. kapittel 8. Utbetalt etterlønn får konsekvenser for fødselspengenes størrelse etter beregningsreglene i sykepengekapittelet. Hovedregelen er at ytelsen beregnes ut fra inntekten de siste fire ukene. En engangsutbetaling som er mottatt på et tidligere tidspunkt vil derfor ikke uten videre tas med i beregningsgrunnlaget. Dersom inntektsnivået avviker med mer enn 25 prosent fra pensjonsgivende årsinntekt, skal imidlertid pensjonsgivende årsinntekt legges til grunn. Pensjonsgivende årsinntekt fastsettes etter et gjennomsnitt av de tre siste poengtall, eller skjønnsmessig dersom dette ikke er representativt. Departementet vil, i forbindelse med en bredere gjennomgang av beregningsreglene for foreldrepenger, vurdere nærmere hvordan engangssummer bør slå ut på beregningen.

Etter dagens regler er det ikke hjemmel for å avkorte fødselspengeutbetalingen mot etterlønn som utbetales i stønadsperioden. Departementet viser til at en eventuell avkortingsregel må ses i sammenheng med tilsvarende problemstillinger for løpende etterlønn. Departementet vil vurdere dette spørsmålet nærmere.

Departementet foreslår at etterlønn utbetalt som en engangssum skal danne grunnlag for opptjening av rett til foreldrepenger. Vilkåret må være at utbetalingen skattemessig regnes som lønn. Det vises til lovutkastets § 14-6 fjerde ledd bokstav d.

5 Endringer vedrørende fedrekvoten

Departementet foreslår å gi rett til uttak av fedrekvote i de første 6 ukene etter fødselen. Videre foreslås det å endre regelverket slik at adgangen til unntak fra fedrekvoten innsnevres.

5.1 Om fedrekvoten

Fedrekvoten ble innført ved lov 22. januar 1993 nr. 25 og trådte i kraft 1. april 1993. Bakgrunnen var at en ønsket å få flere fedre til å ta aktiv del i omsorgen i barnets første leveår.

Når både mor og far har opptjent rett til fødsels- og adopsjonspenger, og mor har arbeidet minst halv stilling, er fem uker av stønadsperioden forbeholdt far (fedrekvoten). Fedrekvoten er utvidet fra fire til fem uker med virkning for fødsler og omsorgsovertakelser fra 1. juli 2005 jf. Ot. prp. nr. 98 (2004-2005). Fedrekvoten bortfaller som hovedregel i den utstrekning far ikke benytter seg av den.

Far kan som hovedregel ikke ta ut fedrekvote i de første seks ukene etter fødselen. Det er imidlertid gjort unntak i situasjoner der mor er syk eller innlagt i helseinstitusjon, og i forbindelse med flerbarnsfødsel.

Fedrekvoten har vist seg å være et svært effektivt virkemiddel for å få fedrene til å ta ut fødsels- og adopsjonspenger. Da fedrekvoten ble innført i 1993, skjedde det som en forlengelse av stønadsperioden. Det var et ønske om at fedrekvoten skulle påvirke diskusjonen hjemme om hvordan permisjonen som helhet skulle deles og føre til at fedre på sikt tok en lengre del av permisjonen.

Beregninger for 2004 viser at om lag 90 prosent av de fedrene som kommer inn under ordningen tok ut fedrekvote, men at bare i underkant av 17 prosent av fedrene mottok fødselspenger utover fire uker.

Loven åpner for at det på visse vilkår kan søkes unntak fra fedrekvoten. Dersom dispensasjon innvilges, kan de fire ukene overføres til mor. Unntaksbestemmelsen praktiseres imidlertid restriktivt.

Da fedrekvoten ble innført, var det en forutsetning at mor måtte gjenoppta arbeidet mens far avviklet sine fire uker. Med virkning fra 1. juli 1994 (se

Ot.prp. nr. 80 (1993-94)) ble imidlertid regelverket myket opp. Bakgrunnen for dette var at enkelte fedre ikke fikk tatt ut fedrekvoten fordi mor valgte å ta ulønnet permisjon etter å ha mottatt fødselspenger, eller fordi mor hadde opptjent retten i et engasjement og ikke hadde noe arbeid å gjenoppta. Kravet om at mor måtte tilbake i arbeid de fire ukene far avviklet fedrekvoten, skapte dessuten praktiske problemer for en del arbeidsgivere.

For at fedre skal kunne ta permisjon utover fedrekvoten, må mor gå ut i arbeid, ta offentlig godkjent utdanning på heltid, ta utdanning i kombinasjon med arbeid, være innlagt i helseinstitusjon eller på grunn av sykdom eller skade være helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det må med andre ord foreligge et omsorgsbehov etter fødselen.

Etter gjeldende regelverk er det imidlertid åpnet for «dobbelomsorg» under fedrekvoteperioden. For eksempel er det relativt vanlig at mor tar ferie mens far avvikler fedrekvoten.

Mor kan ta tidskonto samtidig med at far tar ut fedrekvoten. Hun kan også ta gradert uttak av fødselspenger. Imidlertid kan mor i denne perioden ikke ta ut mer enn 50 prosent fødselspenger. Dette betyr at foreldrene i fedrekvoteperioden til sammen kan motta inntil 150 prosent fødsels- og adopsjonspenger.

I St.meld. 29 (2002-2003) Familiemeldingen har regjeringen varslet at den vil vurdere om det i større grad enn i dag bør være mulig for foreldrene å være hjemme med fødselspenger samtidig.

Etter dagens regler er det også åpnet for at fedrekvoten kan fordeles på flere perioder.

Det fremgår av Ot.prp. nr. 13 (1992-93):

«Etter departementets oppfatning bør ikke innføring av fire ukers fedrekvote innebære at faren må ta sin del av permisjonen som sammenhengende heltidspermisjon. Etter gjeldende rett kan foreldrene ta graderte fødselspenger samtidig, f. eks slik at begge arbeider halvtid og mottar 50 prosent fødselspenger hver. Fedrekvoten skal imidlertid sammenlagt utgjøre fire hele uker. I ovennevnte eksempel betyr det at faren må ta halv permisjon i åtte uker for at det skal kunne anses at fedrekvoten er tatt ut.»

Etter avtale med arbeidsgiver kan far for eksempel ta 1 dag ukentlig fordelt på 25 uker.

Det er ikke adgang til å ta fedrekvoten som tidskonto. Dette fremgår av folketrygdloven nåværende § 14-22.

5.2 Uttak av fedrekvote de første seks ukene etter fødselen

5.2.1 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at fedrekvoten kan tas ut i de første 6 ukene etter fødselen.

5.2.2 Høringsinstansenes syn

10 høringsinstanser har uttalt seg om dette forslaget. *Barneombudet*, *Næringslivets Hovedorganisasjon*, *Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon* og *Norges Bygdekvinnelag* støtter forslaget. *Barneombudet* uttaler:

«Barneombudet stiller seg positiv til at det foreslås å gi rett til uttak av fedrekvote de første 6 ukene etter fødselen. Som det påpekes, vil omsorgsbehovet være størst i denne perioden, og det kan være godt å være to. Ut fra et barneperspektiv, synes det også riktig at mor ikke må ut i arbeid de første ukene etter fødselen, da dette bl.a. kan forvanske etablering av gode ammerutiner. Det kan imidlertid være et problem at slik adgang kan medføre at barn må ut i barnehage eller annen form for barnepass tidligere. Etter Barneombudets vurdering er organisert barnepass bra for barnet, og det bør være viktigere å rette fokus mot å bedre barnehagedekning og kvaliteten på barnehager, enn å nekte foreldre rett til å ta ut permisjonstid sammen.»

Akademikerne, *LO*, *Likestillingsombudet*, *Likestillingscenteret*, *Utdanningsgruppens Hovedorganisasjon (UHO)* og *YS* er negative til forslaget. *Akademikerne* og *UHO* er bekymret for at en endring i tråd med det foreslåtte vil kunne medføre at fedres tid sammen med barnet forkortes fordi fedrekvoteuttak kan bli et ufrivillig alternativ til omsorgspermisjon i forbindelse med fødsel. *Akademikerne* uttaler:

«Dagens regler i Arbeidsmiljøloven gir far rett til 2 ukers ulønnet permisjon i forbindelse med fødsel. Mange arbeidstakere har allerede ordninger som sikrer lønn fra arbeidsgiver i disse to ukene. Ved å lovfeste at den lønnede fedrekvoten kan benyttes i stedet, kan dette i verste fall resultere i at arbeidsgiverne i mindre grad

ser hensikten i å yte lønn i disse to ukene. Effekten kan bli at den tiden fedre tar ut faktisk forkortes.»

Likestillingscenteret peker på at det også før fedrekvoten ble innført var svært vanlig at fedre var hjemme i forbindelse med fødselen og at det ikke er noe som tyder på at fedrekvoten har fortrengt eller erstattet denne praksisen.

LO, *Likestillingsombudet*, *Likestillingscenteret* og *YS* gir uttrykk for at den foreslåtte endringen vil gi fedre mindre tid alene med barnet. I *Likestillingsombudets* uttalelse heter det blant annet:

«Jeg er av den oppfatning at fedrekvoten bør tas ut senere enn i de første seks ukene etter fødselen også fordi barn er så knyttet til mor så tidlig i livet, bl.a. på grunn av amming. De fleste fedre tar i følge departementet nå ut pappapermisjon i en senere fase i barnets første leveår. Når den tilmålte tiden som er forbeholdt far er så kort som den er, bør man etterstrebe at permisjonen tas ut med henblikk på å knytte kontakt mellom far og barn.»

Samferdselsdepartementet tar ikke stilling til forslaget, men uttrykker at de er positive til å øke fleksibiliteten, men skeptiske til at barnet får mindre tid alene med far.

5.2.3 Departementets vurdering og forslag

Når et barn blir født vil omsorgsbehovet ofte være ekstra stort de første ukene etter fødselen. For fedre som ikke får lønn under omsorgspermisjonen i tilknytning til fødselen, kan det være et alternativ å motta foreldrepenger. Ved å åpne for samtidig uttak i større grad enn i dag, blir familienes fleksibilitet og valgfrihet større. Dersom en åpner for at far skal kunne ta fedrekvoten i de første seks ukene etter fødselen, vil foreldrene kunne være hjemme samtidig. Også i dag kan fedrekvoten tas ut uten hensyn til om mor gjenopptar arbeidet.

Dersom foreldrene er hjemme for eksempel fire uker samtidig, vil det medføre at den samlede stønadperioden blir forkortet med fire uker.

Departementet foreslår å gi rett til uttak av fedrekvote i de første seks ukene etter fødselen, og at foreldrene i denne perioden kan motta foreldrepenger samtidig. Departementet mener at de samme hensyn gjelder ved adopsjon, og foreslår at regelen skal gjelde tilsvarende ved adopsjon. På denne måten vil adoptivfedre kunne ta ut fedrekvote samtidig med at mor mottar foreldrepenger i de første seks ukene etter omsorgsovertakelsen. Forslaget fremkommer i lovutkastets § 14-12 annet ledd.

5.3 Dispensasjonsadgangen for fedrekvote

5.3.1 Dagens regler

I forbindelse med innføringen av fedrekvoten, drøftet en i Ot.prp. nr.13 (1992-93) behovet for en dispensasjonsadgang. Det fremgår (s. 9):

«I visse tilfeller kan faren være forhindret fra å benytte fedrekvoten. Etter departementets mening bør det i slike tilfeller være adgang til å gi dispensasjon fra fedrekvoten og overføre de fire ukene til barnets mor... Det foreslås etablert en hjemmel i loven som gir departementet adgang til å gi forskrift om unntak fra bestemmelsen om fedrekvote. Etter departementets oppfatning bør det være en klar forutsetning at unntaksbestemmelsen praktiseres restriktivt. Dispensasjon skal bare kunne gis etter en særskilt vurdering i hvert enkelt tilfelle, der det godtgjøres at avviking av fedrekvoten vil gi urimelige utslag».

Dispensasjonsbestemmelsene ble regulert i forskrift fastsatt 20. mars 1993. I folketrygdloven av 28. februar 1997, er imidlertid forskriftsbestemmelsene innarbeidet i gjeldende lovs § 14-10 femte ledd og § 14-19 femte ledd. Følgende forhold kan gi grunnlag for dispensasjon fra fedrekvoten:

- Dersom sykdom gjør det urimelig å kreve at fedrekvoten blir benyttet
- Dersom faren har vært arbeidsløs og begynner i arbeid i løpet av de siste seks månedene av morens permisjonstid
- Dersom faren er arbeidstaker og i forbindelse med sitt arbeidsforhold har et langvarig opphold i utlandet som gjør det vanskelig å komme hjem for å ta ut fedrekvoten
- Dersom faren er selvstendig næringsdrivende i en mindre virksomhet, eneaksjonær eller lignende, og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil medføre betydelige økonomiske problemer
- Dersom faren har et uregelmessig arbeidsforhold og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil skape betydelige problemer i forhold til arbeidet. Yrker med skiftordninger eller sesongsvingninger gir alene ikke grunn til unntak.

Dersom en av disse dispensasjonsgrunnene foreligger, må det i tillegg godtgjøres at uttak av fedre-

kvoten vil gi urimelige utslag. Selv om ingen av dispensasjonsgrunnene foreligger, kan det i helt spesielle tilfeller gis dispensasjon dersom uforutsette hendinger gjør det urimelig å kreve uttak av fedrekvoten.

Det fremgår av Berit Brandth og Bente Øverlids rapport «Omsorgspermisjon med «kjærlig tvang» – En kartlegging av fedrekvoten» (1998) at 12,5 prosent fedre med rett til fedrekvote søkte om dispensasjon fra fedrekvotebestemmelsene. 7,2 prosent av fedrene med rett til fedrekvote fikk innvilget søknaden. Dette innebærer at om lag 59 prosent av de som søkte dispensasjon fikk søknaden innvilget mens 41 prosent fikk avslag. Av de fedrene som fikk avslag på søknad om dispensasjon fra fedrekvoten, var det 46 prosent som likevel valgte å bruke fedrekvoten, mens de øvrige 54 prosent mistet fedrekvoten med det resultat at den totale stønadperioden ble redusert.

Forskjellen mellom de fedrene som søkte dispensasjon og de som ikke søkte, viste seg i forholdet til arbeidslivet. Tendensen var at fedre som søkte om fritak fra fedrekvoten, var selvstendig næringsdrivende med lange arbeidsdager og relativt høy inntekt. En annen gruppe var fedre som tjente lite og var midlertidig ansatt med kort arbeidstid.

Når det gjaldt trygdekontorets begrunnelse for ikke å innvilge dispensasjonssøknader, gikk dette på at grunnen for å søke fritak ikke var god nok. Enkelte av fedrene mente at de ikke fikk noen saklig begrunnelse overhodet og det ble også påstått forskjellsbehandling trygdekontorene i mellom.

Ordningen med dispensasjonsadgang fra fedrekvoten har vist seg å være svært ressurskrevende for trygdeetaten. Trygdeetaten har signalisert at brukerne har vanskelig for å forstå at reglene praktiseres så strengt fordi lovens ordlyd synes å åpne for unntak. Dette skaper i mange tilfeller falske forhåpninger, og det brukes en del tid på publikumshenvendelser som ikke resulterer i søknad. Trygdeetaten har i tillegg mye arbeid med søknader om unntak som likevel ikke vil føre frem, og det er relativt stor risiko for ulik praksis, særlig når det gjelder selvstendig næringsdrivende. I 2004 ble det totalt innvilget 1315 unntak fra fedrekvoten.

Tabell 5.1 nedenfor viser hvordan unntakene fordeler seg i forhold til de ulike dispensasjonsgrunnene etter gjeldende lovs § 14-10 femte til sjuende ledd:

Tabell 5.1 Antall dispensasjoner fra fedrekvoten fordelt på de ulike unntaksgrunnene (2004)

Aktuell bestemmelse	Antall dispensasjoner
a) Sykdom gjør det urimelig å kreve at fedrekvoten blir benyttet	236
b) Faren har vært arbeidsløs og begynner i arbeid i løpet av de siste seks månedene av morens permisjonstid	255
c) Faren er arbeidstaker og har i forbindelse med sitt arbeidsforhold et langvarig opphold i utlandet som gjør det vanskelig å komme hjem for å ta ut fedrekvoten	37
d) Faren er selvstendig næringsdrivende i en mindre virksomhet, eneaksjonær eller lignende, og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil medføre betydelige økonomiske problemer	364
e) Faren har uregelmessig arbeidsforhold og det kan godtgjøres at uttak av fedrekvoten vil skape betydelige problemer i forhold til arbeidet	337
Sjette ledd: Uttak av fedrekvoten vil gi urimelige utslag.	86
Totalt:	1 315

Kilde: Rikstrygdeverket.

5.3.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å innsnevre unntaksadgangen slik at det bare skal være adgang til å gi dispensasjon fra fedrekvoten i tilfeller der far er forhindret fra å ta omsorgen som følge av sykdom eller skade. Det ble særlig lagt vekt på at det ut fra intensjonen bak fedrekvoten og at det vil åpnes for et mer fleksibelt uttak, ikke var behov for så omfattende unntaksregler som i dag.

5.3.3 Høringsinstansenes syn

10 høringsinstanser uttalte seg. *LO*, *Likestillingsombudet*, *Likestillingssenteret*, *Barneombudet* og *Rikstrygdeverket* støttet forslaget, under henvisning til formålet med fedrekvoten. *Likestillingsombudet* uttalte at ordningens intensjon tilsier at mor ikke skal ha utvidet sin permisjon fordi far mener at han ikke kan ta ut kvoten. *Rikstrygdeverket* understreker at det gis dispensasjon i få saker, noe som «gir publikum falske forhåpninger og medfører mye arbeid for etaten med henvendelser/søknader som ikke fører frem.»

NHO, *Akademikerne*, *Norges bygdekvinnelag*, *NHD* og *JD* var i mot forslaget, på grunn av konsekvensene for familiene der far ikke har mulighet til å ta ut fedrekvoten. *NHO* viser til at dagens unntaksregler har stor betydning for de fedre som omfattes, og for familien som helhet. Det heter i høringsuttalelsen:

«Det kan være mange grunner til at en far ikke kan være borte fra arbeidet i fire uker – eller lenger hvis den obligatoriske fedrekvoten utvides. I de tilfeller hvor far arbeider i eller driver en mindre bedrift, kan et lengre fravær være praktisk umulig, om driften skal kunne fort-

sette. (...) Det kan ikke være en ønskelig situasjon at en familie skal stå mellom valget å miste deler av den totale svangerskapspermisjonen – eller at far skal stå i fare for å miste sitt arbeid.»

Akademikerne understreker at spørsmålet om å fjerne dispensasjonsadgangen for selvstendig næringsdrivende i en mindre virksomhet må ses i lys av det totale regelverket for selvstendig næringsdrivende i forbindelse med svangerskap, fødsel og omsorg for små barn.

5.3.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at dagens unntaksadgang begrenses slik at det bare skal være adgang til å gi dispensasjon fra fedrekvoten når far er forhindret fra å ta omsorg for barnet på grunn av sykdom eller skade.

Departementet viser til at det er behov for forenklinger i regelverket. Dagens unntaksbestemmelse er ett av de forhold som kompliserer ordningen. Rikstrygdeverket påpeker at unntaksreglene praktiseres strengt og det er relativt få som innvilges unntak (1 315, 2004). Regelen gir en uforholdsmessig stor administrativ belastning og skaper urealistiske forventninger om muligheten til å få unntak. Ved en eventuell utvidelse av fedrekvoten vil disse problemstillingene bli ytterligere aktualisert, ved at det er grunn til å tro at flere fedre enn i dag vil søke om dispensasjon. Departementet viser til at fedrekvoten er utvidet med en uke med virkning for fødsler eller omsorgsovertakelser fra og med 1. juli 2005 jf. Ot. prp. nr 98 (2004-2005).

Fedrekvoten ble innført for at fedre skulle ta mer aktivt del i omsorgen i barnets første leveår. Formålet med fedrekvoten taler for at unntaks-

adgangen er snever. Flere høringsinstanser understreker betydningen av dagens unntaksregler for de aktuelle familiene der uttak av fedrekvote gir urimelige utslag. Etter departementets oppfatning må imidlertid behovet for en unntaksadgang ses i lys av muligheten til å fordele fedrekvoteuttaket over en lengre periode. Fedre kan i dag fordele uttaket som separate uker eller dager. Denne muligheten utvides betraktelig ved forslaget om å inkludere fedrekvoten i en ny ordning med gradert uttak av foreldrepenger som omtales nærmere i kapittel 7. Både intensjonen bak ordningen og det at det er åpnet for et fleksibelt uttak, tilsier etter departementets mening at det ikke er behov for så omfattende unntaksbestemmelser som etter dagens regler.

Departementet ser at spørsmålet om unntaksadgangen for selvstendig næringsdrivende i mindre virksomheter reiser en særlig problemstilling. Selvstendig næringsdrivende har rett til dekning med 65 prosent av inntektsgrunnlaget, og må tegne tilleggsforsikring for å ha rett til 100 prosent dekning. Selvstendig næringsdrivende fedre som ikke har tegnet tilleggsforsikring (70 prosent, Riks-

trygdeverket 2002) får altså en lavere inntektsdekning enn øvrige fedre. Dette kan forsterke de økonomiske ulempene ved et fedrekvoteuttak for denne gruppen. Departementet er i ferd med å utarbeide et høringsnotat om selvstendig næringsdrivendes trygderettigheter i forbindelse med svangerskap, fødsel og omsorg for små barn som blant annet drøfter dekningsgraden på fødsels- og adopsjonspengeområdet. Departementet viser til at forenklingsgevinsten vil bli redusert hvis det gis andre unntaksgrunner enn sykdom. Begrunnelsen for samtlige øvrige unntaksgrunner som foreslås opphevet, er knyttet til ulike vanskeligheter med å være borte fra arbeid, og det kan være problematisk å fremholde en av disse grunnene som bedre enn de andre. Departementet vil derfor ikke beholde unntaksregelen for selvstendig næringsdrivende i mindre virksomheter.

Departementet foreslår etter en helhetsvurdering at det bare er sykdom hos far som skal gi unntak fra fedrekvoteuttak. Det vises til lovutkastets § 14-12 tredje ledd. Det vises til kapittel 6 for en nærmere vurdering av sykdomsbegrepets innhold.

6 Et enhetlig sykdomsbegrep

Departementet foreslår å forenkle regelverket ved å innføre et ensartet sykdomsbegrep og ved å lovfeste et krav til legeerklæring.

6.1 Innledning

Sykdom er et vilkår i forbindelse med

- utsettelse av stønadsperioden (folketrygdloven § 14-7 femte ledd)
- fars rett til å ta ut fødselspenger (folketrygdloven § 14-9 fjerde ledd)
- unntak fra fedrekvoten (folketrygdloven § 14-10 femte ledd).

Tilsvarende gjelder adopsjonspenger etter folketrygdloven §§ 14-16, 14-18 og 14-19.

Sykdomsvilkåret er ulikt formulert og praktiseres også ulikt i disse tre situasjonene. Innføringen av et enhetlig sykdomsbegrep vil kunne bidra til å unngå vilkårlighet og samtidig forenkle regelverket.

6.2 Utsettelse av stønadsperioden

Stønadsperioden skal etter nåværende § 14-7 fjerde ledd regnes sammenhengende fra det tidspunktet perioden begynner å løpe. Den gjenværende del av stønadsperioden kan likevel utsettes når den som mottar fødselspenger tar lovbestemt ferie.

Etter femte ledd kan stønadsperioden også utsettes når den som mottar fødselspenger eller barnet er innlagt i helseinstitusjon. Stønadsperioden kan utsettes også i andre særlige tilfeller når den som mottar fødselspenger er for syk til å ta seg av barnet. Av forarbeidene til denne bestemmelsen (Ot.prp. nr. 7 (1993-94)) fremgår det blant annet:

«I enkelte tilfeller vil det kunne være vedvarende alvorlig sykdom hos moren som gjør at hun er ute av stand til å ta seg av barnet, selv om hun ikke er innlagt i helseinstitusjon. Behovet for en slik utsettelsesadgang vil være særlig stort for enslige mødre, eller i situasjoner der faren eller den andre av adoptivforeldrene ikke har anledning til å overta fødsels- eller adopsjonspengeretten.»

« Bedømmelsen av om kvinnen er for syk til å ta seg av barnet, må skje på grunnlag av en samlet vurdering av hennes arbeidsevne og funksjonsevnen i forhold til omsorgen for barnet. Hvis moren har daglig kontakt med barnet og evne til å vise det psykisk omsorg, bør hun ikke få rett til utsettelse. Det må kreves at morens sykdom er av en slik art at det kvalitetsmessige forholdet til barnet blir sterkt skadelidende og at hun er helt avhengig av hjelp fra andre til å ta seg av barnet. Sykdomstilfeller av noen få ukers varighet kan ikke gi rett til utsettelse. Behovet må dokumenteres med særskilt legeerklæring.»

Trygderetten har ved kjennelse av 27. mai 1999 i ankesak nr. 99/00533 uttalt at departementets forarbeider etter rettens oppfatning er så vidt sprikende at en lovforståelse vanskelig kan etableres på dette grunnlag. Passusen om fravær av psykisk kontakt som eneste stønadsutløsende situasjon, står etter rettens mening i kontrast til anvisningen på en mer generell vurdering av det kvalitetsmessige forholdet til barnet. Det fremgår:

«Retten finner intet rettskildemessig grunnlag for å begrense retten til utsettelse av stønadsperioden til tilfeller der sykdomsresultatet er psykisk fravær. Dette også fordi en eventuell fysisk atskillelse er regulert som et eget alternativ i bestemmelsen. Retten vil i tillegg bemerke at det i denne sammenheng fremstår som mindre naturlig å fremheve det psykiske avhengighetsforhold mellom mor og barn som en viktigere relasjon enn den praktiske omsorg barnet er avhengig av for å unngå lidelser.»

Departementet har i brev av 14. juni 2000 til Rikstrygdeverket uttalt at praksis bør endres i tråd med Trygderettens kjennelse. Departementet understreker imidlertid at bestemmelsen om utsettelsesadgang fortsatt skal praktiseres restriktivt og at det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

6.3 Overføring av stønadsperioden

Folketrygdloven nåværende § 14-9 fjerde ledd regulerer i hvilke situasjoner far kan ta ut fødsels-

penges. I tillegg til at faren kan overta retten til fødselspenger når moren gjenopptar arbeid, påbegynner eller gjenopptar utdanning på heltid eller er innlagt i helseinstitusjon, har faren en tilsvarende rett når moren er så syk at hun er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Når far har rett til fødselspenger, har han en korresponderende rett til permisjon etter arbeidsmiljøloven.

I Ot. prp. nr. 7 (1993-1994) heter det:

«Kortvarige sykdomstilfeller på grunn av influensa o.l. skal ikke gi rett til overføring av fødsels- eller adopsjonspenger. Behovet må dokumenteres med særskilt legeerklæring. Departementet har kommet til at en ikke på nytt bør innføre formuleringen «helt avskåret fra å dra omsorg for barnet på grunn av egen sykdom». Den formuleringen som velges bør gi anvisning på en restriktiv praksis, samtidig som den er mer fleksibel enn tidligere lovbestemmelser. Den bør kunne åpne for at far er til stede selv om mor f.eks evner å gi barnet mat, men må ha hjelp for å få lagt barnet til seg. Med andre ord kan det ikke være en betingelse at mor er «helt avskåret» fra å dra omsorgen. Det kan ikke kreves at mor er helt ute av stand til å gi barnet mat, fysisk stell eller psykisk stimulans. Hensikten må være å fange opp situasjoner der moren er så syk at hun er helt avhengig av hjelp fra faren til å ta seg av barnet. Det kan for eksempel være snakk om alvorlige bekkenløsningsplager, revmatiske lidelser, gjentatte besvimelsesanfall eller annen sykdom.»

Det stilles andre og mindre strenge krav til mors sykdom etter nåværende § 14-9 fjerde ledd bokstav d enn etter nåværende § 14-7 femte ledd som gir hjemmel for utsettelse av fødselspermisjon på grunn av mors sykdom. Etter nåværende § 14-9 vil far lettere kunne få overført fødselspermisjonen til seg etter en vurdering av mors mulighet for å ha omsorg for barnet med hensyn til det praktiske stedet.

Departementet uttalte følgende i Ot. prp. nr. 52 (1999-2000):

«Imidlertid [kan det] foreligge et omsorgsbehov etter fødselen på grunn av sykdom eller skade også i situasjoner der mor ikke har opptjent rett til fødselspenger... Departementet finner at det ved innføring av selvstendig opptjeningsrett til fødselspenger for fedre også bør åpnes for at far kan ta ut sine rettigheter når det etter fødselen foreligger et omsorgsbehov fordi mor på grunn av fysisk eller psykisk sykdom eller innleggelse i helseinstitusjon ikke er i stand til å ta seg av barnet. I situasjoner der mor er syk etter fødselen, vil far få fødselspenger basert på egen opptjening og stillingsdel.

Ved vurderingen av om det foreligger et omsorgsbehov, vil det være naturlig å bygge på de kriteriene som etter ftrl §§14-9 første ledd og 14-17 annet ledd er lagt til grunn i situasjoner der mor eller adoptivmor har opptjent rett til fødsels- eller adopsjonspenger...

Bestemmelsen må også kunne fange opp situasjoner der mor på grunn av funksjonshemming eller uførhet er helt avhengig av hjelp for å kunne ta seg av barnet etter fødselen. I så fall vil det foreligge et omsorgsbehov som bør kunne utløse farens rett til fødselspenger på linje med sykdom. Det at mor er uføretrygdet vil imidlertid ikke i seg selv utløse en rett for far. Behovet må i disse situasjonene dokumenteres med særskilt legeerklæring.»

6.4 Unntak fra fedrekvoten

Det fremgår av folketrygdloven nåværende § 14-10 femte ledd at det kan gjøres unntak fra hovedregelen om at fedrekvoten faller bort dersom far lar være å ta ut fedrekvoten. Dersom vilkårene i § 14-10 femte ledd er oppfylt, innebærer det at mor kan overta fedrekvoten. Departementet foreslår å begrense adgangen til unntak fra fedrekvoten, slik at unntak bare kan gis der far på grunn av sykdom er forhindret fra å ta omsorg for barnet. Se nærmere om dette under kapittel 5.3.

I nåværende § 14-10 femte ledd bokstav a fremgår det at det kan gjøres unntak fra fedrekvoten dersom sykdom gjør det urimelig å kreve at fedrekvoten blir benyttet. Det er etter gjeldende lov ikke nærmere definert hva som skal regnes som sykdom i forhold til unntak fra fedrekvoten. I motsetning til hva som gjelder etter folketrygdloven nåværende §§ 14-7 femte ledd og 14-9 fjerde ledd er det heller ikke stilt krav om legeerklæring. Det skal videre bemerkes at når det gjelder fedrekvoten, er vilkåret om sykdom ikke bare knyttet til far. Det kan gjøres unntak også når barnet eller andre familiemedlemmer blir rammet av sykdom og det ville være urimelig å kreve avvikling av fedrekvoten.

6.5 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å endre loven slik at sykdomsbegrepet i de ulike bestemmelsene formuleres på samme måte. Departementet foreslo at stønadperioden skulle kunne overføres fra mor til far jf. § 14-9, eventuelt utsettes jf. § 14-7, der den som mottar fødselspenger er

innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet. Det ble foreslått at slike situasjoner også burde gi grunnlag for unntak fra fedrekvoten jf. § 14-10.

Videre ble det foreslått at stønadsperioden bør kunne overføres til far jf. § 14-9, eller utsettes jf. § 14-7 der den som mottar fødselspenger på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. På samme måte ble det foreslått å gi unntak fra fedrekvoten hvis far på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. Det ble foreslått at andre familiemedlemmers sykdom ikke lenger skulle gi grunnlag for unntak fra fedrekvoten.

Departementet foreslo også at det burde være krav om særskilt legeerklæring i alle de tre situasjonene og at dette burde fremgå av lovteksten.

6.6 Høringsinstansenes syn

De 6 høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget, støtter det. *Rikstrygdeverket* peker i sin høringsuttalelse på at det også bør tas stilling til hvordan delvis sykdom skal vurderes. Fra deres høringsuttalelse siteres:

«Det er flere tilfeller der mor dokumenterer at hun er syk og er helt avhengig av hjelp to-tre dager i uken for å ta seg av barnet. Dersom hun får hjelp disse dagene, kan hun klare omsorgen de resterende dagene i uken. Dette er ofte tilfeller der mor har vært syk i en lengre periode og gradvis blir bedre. I slike tilfeller kan det være aktuelt å overføre fødselspengene til far, eller at far får fødselspenger i de dagene mor er syk, dersom mor ikke har krav på fødselspenger.»

6.7 Departementets vurdering og forslag

Sykdomsvilkårene i folketrygdloven nåværende §§ 14-7 femte ledd, 14-9 fjerde ledd og 14-10 femte ledd kan være vanskelige å praktisere. Vurderingen er skjønnsmessig i hvert enkelt tilfelle, og det kan derfor forekomme forskjellsbehandling. Det kan skape uklarhet at det legges ulike sykdomsbegreper til grunn i §§ 14-7 femte ledd (utsettelse av stønadsperioden), 14-9 fjerde ledd bokstav d (vilkår for at far skal kunne ta ut fødselspenger) og 14-10 femte ledd bokstav a (unntak fra fedrekvoten).

Etter dagens regler stilles det strengere krav til mors sykdom etter § 14-7 (utsettelse) enn etter § 14-9 (vilkår for at far skal kunne ta ut fødselspenger). Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet, og foreslår at formuleringen i

nåværende § 14-9 brukes både med hensyn til utsettelse av stønadsperioden og med hensyn til unntak fra fedrekvoten. Det legges opp til at sykdomsbegrepet etter endringen skal praktiseres på samme måte som sykdomsbegrepet i nåværende § 14-9 femte ledd bokstav d og e har blitt praktisert. Endringen vil innebære at det blir noe enklere å få utsatt stønadsperioden på grunn av sykdom enn det er etter gjeldende rett. Uttalelsene i Ot. prp. nr. 7 (1993-1994) og Ot. prp. nr. 52 (1999-2000) om hvordan sykdomsbegrepet i § 14-9 skal forstås, vil fremdeles være relevante. Når det gjelder delvis sykdom, er departementet enig med *Rikstrygdeverket* i at det vil kunne være aktuelt å overføre foreldrepengene til far noen dager i uken. På samme måte må stønadsperioden kunne utsettes med noen dager per uke i denne type situasjoner. Dersom far er delvis syk og derfor trenger hjelp til å ta seg av barnet, må det tilsvarende åpnes for å gi dispensasjon fra fedrekvoten noen dager per uke. Etter dagens regler kan det gis utsettelse etter § 14-7 dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon, og departementet foreslår ingen endringer med hensyn til dette. At barnet er innlagt i helseinstitusjon vil dermed bare ha betydning i forhold til å utsette uttaket av stønadsperioden.

Er kravet til sykdom oppfylt, bør det være opp til familien å vurdere om utsettelse eller overføring av stønadsperioden til den andre av foreldrene, er den beste løsningen for dem. Når vilkårene er så vidt strenge, antar imidlertid departementet at det vil være mest hensiktsmessig for de fleste familier å overføre stønadsperioden til den andre av foreldrene fremfor å få assistanse fra andre til å ta seg av barnet.

De samme vurderingene gjelder i forhold til dagens tilsvarende bestemmelser om adopsjonspenger.

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om å gi unntak fra fedrekvoten hvis far på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet, se kapittel 5.3. Andre familiemedlemmers sykdom vil da ikke lenger gi grunnlag for unntak fra fedrekvoten. Dette er i tråd med dagens praksis, da det svært sjelden gis unntak fra fedrekvoten ved andre familiemedlemmers sykdom.

Departementet viderefører også forslaget om særskilt legeerklæring i alle de tre situasjonene. Dersom det er behov for det, kan en nærmere beskrivelse av legeerklæringens innhold tas inn i Rikstrygdeverkets rundskriv. Kravet om legeerklæring bør fremgå av lovteksten.

Det kan dessuten være behov for en klarere funksjonsbeskrivelse i forhold til hva som skal til

Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

for at stønadsmottakeren anses å være helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. En slik funksjonsbeskrivelse bør innarbeides i trygdeetatens rundskriv.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å endre loven slik at sykdomsbegrepet i de ulike bestemmelsene om foreldrepenger formuleres på

samme måte. Dette vil også ivareta hensynet til sammenhengen i regelverket. Endringsforslagene fremkommer i lovutkastets §§ 14-11 c (utsettelse), 14-12 tredje ledd (unntak fra fedrekvoten) og 14-13 første ledd bokstav d og e (vilkår for at far skal kunne ta ut foreldrepenger).

7 En mer fleksibel foreldrepengeordning

7.1 Innledning

Departementet foreslår en ny og mer fleksibel ordning for delvis uttak av foreldrepenger til erstatning for dagens regler om graderte fødsels- og adopsjonspenger og tidskonto.

7.2 Dagens regler

Dagens regler åpner for delvis uttak av fødselspenger i form av graderte fødselspenger eller tidskonto.

Graderte fødselspenger innebærer at en stønadsmottaker kan kombinere fødselspenger og delvis arbeid innenfor den ordinære stønadperioden ved å motta fødselspenger for den tiden han/hun ikke arbeider. Det er ikke mulig å ta gradert uttak av fødselspenger etter 40/50 uker etter fødselen.

Tidskonto innebærer at foreldrenes fødselspengeuttak kan forlenges til etter 40/50 uker etter fødselen, i kombinasjon med delvis gjenopptakelse av arbeidet. Dette betyr at uttaket fordeles ut over en lengre periode enn den ordinære stønadperioden.

7.2.1 Graderte fødselspenger

Retten til gradert uttak av fødselspenger er hjemlet i folketrygdloven § 14-4 sjette ledd jf. § 14-9 sjette ledd.

Ordningen med gradert uttak av fødselspenger ble innført ved lov 9. juni 1978 nr. 54 (Ot. prp. nr. 65 (1977-78)). Lovendringen innebar at retten til reduserte fødselspenger i forbindelse med delvis gjenopptakelse av arbeidet ble lovfestet. I tillegg ble det åpnet for adgang til fødselspenger til både moren og faren for det samme tidsrom, dersom de delte omsorgen for barnet, slik at begge arbeidet deltid. Endringene trådte i kraft 1. juli 1978. Frem til ordningen ble lovfestet, var retten til graderte fødselspenger gjennomført i praksis ved at bestemmelsene om graderte sykepenger ved arbeidsuførhet ble gitt tilsvarende anvendelse. Lovfestingen medførte en videreføring av de samme prinsippene.

Det følger av folketrygdloven § 14-4 sjette ledd at det er et vilkår for rett til fødselspenger at ved-

kommende ikke er i arbeid. Det fremgår videre at det ved delvis fravær fra arbeidet ytes graderte fødselspenger.

Gradert uttak gjelder innenfor varigheten av den ordinære stønadperioden på 40/50 uker etter fødselen. Ved gradert uttak blir ikke stønadperioden forlenget slik som ved bruk av tidskonto, jf. kapittel 7.2.2. Stønadperioden forbrukes derfor uke for uke på samme måte som om vedkommende fullt ut hadde mottatt fødselspenger. Ved å velge graderte fødselspenger vil stønadsmottaker motta et lavere beløp i fødselspenger i løpet av stønadperioden enn om han eller hun ikke hadde vært i arbeid.

Foreldrene kan motta graderte fødselspenger samtidig, slik at de til sammen mottar fulle fødselspenger mens de er delvis i arbeid. Ved å velge denne løsningen utnytter de fødselspengeordningen fullt ut. Denne muligheten følger av folketrygdloven § 14-9 sjette ledd der det fremgår at dersom moren mottar graderte fødselspenger, kan det ytes graderte fødselspenger til faren i samme tidsrom. Farens fødselspenger kan i så fall ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende morens stillingsdel. Systemet bygger på at fødselspenger til hver av foreldrene tilsvarende den tid de er borte fra arbeidet på grunn av omsorg for barnet. Som hovedregel kan foreldrene totalt ikke motta mer enn 100 prosent fødselspenger.

Fedrekvoten kan tas ut gradert, se nærmere omtale i kapittel 5.1.

Folketrygdlovens bestemmelser om graderte fødselspenger oppstiller ingen krav til hvor mye vedkommende skal arbeide. Det betyr at en etter folketrygdloven i utgangspunktet står fritt til å velge hvor mye en vil arbeide. Gradert uttak av fødselspenger er ikke regulert med tilsvarende permisjonsregler i arbeidsmiljøloven.

Det gjelder tilsvarende regler for rett til graderte adopsjonspenger jf. folketrygdloven § 14-14 åttende ledd og § 14-18 fjerde ledd.

7.2.2 Tidskontoordningen

Tidskontoordningen er hjemlet i folketrygdloven kapittel 14 del III. Tidskontoordningen ble innført med virkning fra 1. juli 1994 jf. Ot. prp. nr. 107

(1992-93). Ordningen bygger i det vesentlige på forslag fra Tidskontoutvalgets utredning i NOU 1993:12 Tid for barna.

Formålet med tidskontoordningen var å gi småbarnsfamiliene større valgfrihet og mer fleksibilitet i skjæringsfeltet mellom ute- og hjemmearbeid. Et viktig virkemiddel da tidskontoordningen ble innført var å oppnå korresponderende regler i arbeidsmiljøloven om rett til fri fra arbeidet. Tidskontoordningen består derfor av regler i både folketrygdloven og arbeidsmiljøloven.

Hovedprinsippene i gjeldende tidskontoordning er:

Folketrygdlovens regler:

- Tidskontoen kan utgjøre opptil 29 uker med full lønnskompensasjon eller 39 uker med 80 prosent lønnskompensasjon.
- Unntatt fra tidskonto er de tre ukene før fødselen og de første seks ukene etter fødselen som er forbeholdt mor, samt fedrekvoten på fem uker.
- Det er et vilkår for bruk av tidskonto at arbeidstakeren før fødselen har arbeidet mer enn halv stilling.
- Arbeidstaker kan velge mellom å arbeide enten 90, 80, 75, 60 eller 50 prosent av full stilling. Dette korresponderer med uttak av fødselspenger som enten 10, 20, 25, 40 eller 50 prosent av valgt dagsats.
- Den som har arbeidet redusert stilling før fødselen, må velge å arbeide enten 90, 80, 75, 60 eller 50 prosent av full stilling. Uttaket av fødselspenger vil i så fall svare til den prosentvise reduksjonen av arbeidstiden.
- Uttak av tidskonto er begrenset til en periode på 104 uker, dvs. to år. Den korteste perioden for uttak av tidskonto er 12 uker.

Arbeidsmiljølovens regler:

- Den som ønsker å benytte tidskontoordningen må varsle arbeidsgiver snarest mulig og senest fire uker før full permisjon påbegynnes.
- Det skal inngås skriftlig avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver om varigheten, graden av delvis permisjon og hvordan permisjonsuttaket skal skje.
- Arbeidstakers ønske skal oppfylles dersom dette ikke fører til vesentlige ulemper for virksomheten.
- Tvist mellom arbeidstaker og arbeidsgiver kan partene bringe inn for en ankenemnd.
- Avalen kan endres eller opphøre når særlige grunner gjør det nødvendig.

Bestemmelsen om at arbeidstaker må varsle arbeidsgiver minst fire uker før full permisjon påbegynnes, ble innført for å sikre arbeidsgiver forutberegnelighet. I praksis har en imidlertid åpnet for at arbeidstaker og arbeidsgiver kan inngå avtale på et senere tidspunkt dersom de er enige om det. Departementet presiserer imidlertid at arbeidsmiljøloven ble endret på enkelte punkter ved lov av 17. juni 2005 jf. Ot. prp. nr. 49 (2004-2005). Endringene trer i kraft fra og med 1. januar 2006.

7.3 Erfaringer med dagens regler

Graderte fødselspenger har størst aktualitet der begge foreldrene benytter ordningen, for eksempel ved at begge arbeider halv stilling og mottar 50 prosent fødselspenger. Selv om det ikke foreligger eksakte tall, antas det at ordningen med graderte fødselspenger i liten grad blir benyttet der bare en av foreldrene mottar fødselspenger av gangen.

Tidskonto skulle etter intensjonen være en fleksibel og brukerstyrt ordning der foreldrene kunne skreddersy permisjonen etter de behov familiene hadde. Problemet er at svært få bruker denne muligheten. Tilbakemeldinger fra trygde-etaten viser at tidskontoordningen er meget arbeidskrevende og til dels vanskelig å praktisere, ikke minst fordi det enkelte trygdekantor får liten trening i å praktisere bestemmelsene.

Rikstrygdeverkets statistikk for 2004 viser at av dem som avsluttet sin fødselspengeperiode dette året, var det bare 2,1 prosent av kvinnene og 1,1 prosent av mennene som benyttet seg av tidskontoordningen. I 2003 var det 2,2 prosent av kvinnene og 0,9 prosent av mennene som benyttet ordningen, mens det i 2002 var 2,3 prosent av kvinnene og 1,0 prosent av mennene som benyttet den.

Tilsvarende tall ved adopsjon var i 2004 9,4 prosent av kvinnene og 4,0 prosent av mennene. I 2003 benyttet 9,3 prosent av kvinnene og 3,8 prosent av mennene seg av ordningen, mens bruken i 2002 omfattet 7,8 prosent av kvinnene og 3,9 prosent av mennene. Uttaket av tidskonto er altså høyest blant foreldre som adopterer. Dette har trolig sammenheng med barnets alder.

I en evaluering foretatt ved NTNU i Trondheim i 1997-1999 fremkommer at en av grunnene til de lave tallene er at ordningen er vanskelig å kombinere med arbeid. Regelverket gir ikke foreldrene den løsningen de ønsker seg, blant annet fordi tidskontoordningen stiller krav om minst 50 prosent stilling og definerte andeler arbeid og fødselspen-

ger. Spesielle arbeidstider, arbeidssted, karrierehensyn osv. kan også ha betydning. Det er dessuten vanskelig for familien å planlegge så langt fram i tid; foreldrene må inngå avtale med arbeidsgiver om tidskontomodell fire uker før de starter på heltidspermisjonen. Det er også vanskelig å forstå hvordan ordningen fungerer.

Bakgrunnen for den lave bruken kan også være at foreldrene heller vil være hjemme med barnet på heltid det første året, at det kan være vanskelig å finne andre ordninger for barnepass og at en heltidspermisjon fungerer som en klarere grensesetter i forhold til en deltidsløsning som kan invadere familieliv og fritid.

Tidskonto skulle være en permisjonsform som ville være mer attraktiv for fedrene enn heltidspermisjon på grunn av muligheten til å kombinere omsorg med arbeid. Slik skulle tidskontoordningen fungere som et likestillingspolitisk tiltak, og trekke fedrene mer med i hjemmet. Tidskontoen har heller ikke fungert i forhold til intensjonen på dette punktet.

En undersøkelse fra 1997 viser at den gjennomsnittlige lengden på tidskontoperioden for mødrene var i overkant av 31 uker, og for fedrene i overkant av 21 uker. Felles for foreldrene var at majoriteten valgte å redusere tallet på arbeidsdager i uka. Dagmammaordninger var den mest brukte passeordningen. Foreldreskiftordninger var også populære.

Når foreldrene ble spurt om de viktigste fordelene med tidskonto, svarte de aller fleste at ordningen gjorde overgangen fra permisjon til arbeid mykere, og kombinasjonen av arbeid og permisjon lettere. Blant de negative sidene nevnte foreldrene praktiske forhold som at det var vanskelig å planlegge en god løsning, og at det er problematisk å la andre passe barn under ett år.

Hele 97 prosent av foreldrene som brukte tidskonto opplevde at arbeidsgiver godtok foreldrenes forslag til tidskontomodell. Over halvparten av foreldrene mente at det burde være mulig å arrangere tidskontoen gjennom en privat avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, primært fordi det ville øke fleksibiliteten i ordningen. Så å si alle foreldrene mente at det var viktig å kunne endre eller reforhandle tidskontoavtalen underveis i tidskontoperioden dersom familien hadde behov for det.

7.4 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet en ny ordning for delvis uttak av fødsels- og adopsjonspenger i kombinasjon med arbeid. Departementet

foreslo at følgende kriterier burde legges til grunn for en slik ny ordning:

- Tre uker før fødselen og seks uker etter fødselen unntas fra fleksibelt uttak
- Fedrekvoten omfattes av fleksibelt uttak
- Flexibelt uttak begrenses til en periode på tre år etter at stønadsperioden ble påbegynt
- Redusert arbeidstid avtales med arbeidsgiver

Den delen av stønadsperioden som kan benyttes til fleksibelt uttak ble etter dette foreslått til 43 eller 33 uker.

Departementet foreslo at stønadsmottaker overfor trygdekontoret i utgangspunktet burde stå fritt til å bestemme hvordan og når disse ukene skal tas ut. Det ble foreslått at det eneste vilkåret skulle være at foreldrene ikke mottar fødselspenger for den delen de er i jobb, samt at det foreligger en avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om hvor mye vedkommende skal jobbe.

Når det gjelder selvstendig næringsdrivende og oppdragstakere som ønsker delvis uttak av fødselspenger, ble det foreslått at trygdekontoret fortsatt skal være avtalepart.

Videre ble det foreslått at partene skulle stå friere enn i dag til å endre den inngåtte avtalen.

Departementet foreslo også at den ytre grensen for hvor lenge fødselspenger kan utbetales ble satt ved barnets treårsdag.

Departementet foreslo at den nedre grensen for fleksibelt uttak av fødselspenger ble redusert fra 12 uker til 4 uker.

Videre foreslo departementet at det skulle åpnes for å ta ut flere perioder med fleksibelt uttak innenfor en fødselspengeperiode.

Departementet støttet Arbeidslivlovutvalgets forslag om å avvikle en egen ankenemnd for tidskontosaker, og viste til oppfølgingen av utvalgets innstilling. I ny arbeidsmiljølov av 17. juni 2005 (Ot. prp. nr. 49 (2004-2005)) er nemndene som tidligere avgjorde tvister om tidskonto og utdanningspermisjon avløst av en ny tvisteløsningsnemnd som skal avgjøre tvister om arbeidstid og permisjon.

7.5 Høringsinstansenes syn

Et stort flertall av de 22 høringsinstansene som hadde merknader til høringsnotatet, uttalte seg eksplisitt om forslaget til en ny ordning for fleksibelt uttak av fødselspenger. 14 av høringsinstansene var positive til departementets forslag, mens 2 var negative. *Nærings- og handelsdepartementet* støtter forslaget og uttaler:

«Dagens system med to «separate» ordninger – tidskonto og graderte fødselspenger – framstår som unødvendig komplisert. Det er all grunn til å forvente at en ny ordning med fleksibelt uttak av fødselspenger er endra bedre tilpasset brukernes og arbeidsgivernes behov, samtidig som den garantert vil være mye lettere å forstå. Dermed vil en også unngå eventuelle utilsiktede bivirkninger som følge av manglende innsikt i et komplisert regelverk.»

Likestillingsombudet, som også støtter forslaget i høringsnotatet, fremhever at det i et likestillingsperspektiv er nyttig at foreldre kan velge å opprettholde kontakten med arbeidslivet også i barnets første leveår.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) støtter ikke departementets forslag, og mener at ordningen med fleksibelt uttak av fødselspenger ikke bør gå lenger enn det Arbeidslivslovutvalget anbefaler i NOU 2004:5. Dette synet deles også av enkelte av høringsinstansene som støtter forslaget. Fra *NHO*s uttalelse siteres:

«Fleksibelt uttak av fødselspenger vil medføre at arbeidstakere jobber redusert over lengre perioder. Dette vil forutsette særskilt fastsatte arbeidstidsordninger, som ofte nødvendiggjør ansettelse av vikar på deltid og/eller omfattende omlegging av arbeidet med de konsekvenser det vil medføre for de øvrige ansatte. Slike forhold vil åpenbart medføre til dels store problemer for mange arbeidsgivere. NHO savner derfor en nærmere analyse av konsekvensene forslaget innebærer for arbeidsgiverne, dette gjelder særlig relatert til små og mellomstore bedrifter hvor mulighetene for omfordeling av arbeidet ofte vil være begrenset. Dette må ses i sammenheng med arbeidsgivers mulighet til å stille krav til om, og eventuelt hvordan, fleksibelt uttak av fødselspenger skal gjennomføres slik at også virksomhetens forhold blir ivaretatt.»

Likestillingssenteret støtter ikke departementets forslag, og mener at tidskontoordningen bør avskaffes. *Likestillingssenteret* mener at utvisking av grensene mellom permisjon og arbeid er uheldig. I den forbindelse viser *Likestillingssenteret* til en undersøkelse (Brandt og Kvande (2003)) der det fremgår at nesten halvparten av tidskontobrukerne arbeidet mer enn det som var avtalt med arbeidsgiver. *Likestillingssenteret* viser også til at formålet med fedrekvoten ikke ivaretas tilstrekkelig dersom fedrekvoten stykkes opp eller fordeles over tid.

7.6 Departementets vurdering og forslag

7.6.1 Generelt om gradert uttak av foreldrepenger

Departementet foreslår en ny ordning med gradert uttak av foreldrepenger som erstatter dagens regler om graderte fødsels- og adopsjonspenger og tidskonto. Forslaget bygger på forslagene i høringsnotatet, som fikk støtte fra et stort flertall av de høringsinstansene som uttalte seg.

Siktemålet er å gjøre det enklere å kombinere arbeid og barneomsorg i barnets første leveår ved å forenkle regelverket vesentlig i forhold til i dag. Etter departementets oppfatning er det behov for en mest mulig fleksibel adgang til å kombinere foreldrepenger med delvis arbeid basert på avtale med arbeidsgiver, for foreldre som ønsker å begynne i arbeid før den ordinære stønadperioden er over. Et sentralt mål ved tidskontoordningen var at denne skulle fungere som et likestillingspolitisk tiltak ved å være attraktiv for fedre. Departementet antar at de foreslåtte forenklingene i regelverket kan bidra til å gjennomføre målsettingen om økt fedreuttak i større grad.

Gradert uttak av foreldrepenger er delvis uttak av foreldrepenger i kombinasjon med delvis arbeid. Konsekvensen er at foreldrepengeutbetalingen reduseres i samsvar med omfanget av arbeidet, og at uttaket kan fordeles ut over et tilsvarende lengre tidsrom. Hvis gradert uttak gjennomføres i kombinasjon med for eksempel 50 prosent arbeid når det gjenstår 10 uker av perioden, vil utbetalingen utgjøre 50 prosent av beregnet ytelse, fordelt over 20 uker. Foreldrene kan også benytte gradert uttak som en måte å fordele stønadperioden seg i mellom. Hvis hver av dem arbeider 50 prosent når det for eksempel gjenstår 10 uker av stønadperioden, kan hver av dem få 50 prosent foreldrepenger i 10 uker.

Foreldrepengenes størrelse fastsettes ut fra det beregningsgrunnlaget som ble fastsatt da uttaket startet etter reglene i folketrygdloven nåværende § 14-5 jf. lovforslaget § 14-7. Beregningsgrunnlaget er det samme, uavhengig av om foreldrene velger gradert uttak eller ikke. Beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra den enkelte stønadsmottakers inntekt etter reglene i folketrygdloven kap. 8.

Departementet foreslår at hele stønadperioden skal kunne være gjenstand for gradert uttak, med unntak av de siste tre ukene før fødselen og de første seks ukene etter fødselen. Departementet foreslår at også fedrekvoten inkluderes i denne retten.

Departementet foreslår at vilkåret for rett til gradert uttak er at stønadsmottakeren må være i delvis arbeid. Omfanget av arbeidet må være dokumentert i en skriftlig avtale med arbeidsgiver. Når det foreligger en slik avtale, foreslår departementet at folketrykkløven ikke skal stille egne vilkår om hvordan foreldrepengene skal utbetales. Formålet er at foreldrepengene skal legges så få hindringer som mulig i veien for en avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver om å kombinere permisjon og arbeid, og for en fordeling mellom foreldrene. Forutsetningen er imidlertid at det foreligger rett til foreldrepenger og at det samlede uttaket ikke overstiger 53/43 uker. Uttaket må være gjennomført innen tre år etter fødselen eller omsorgsovertakelsen.

Departementet foreslår dessuten å åpne for rett til å utsette stønadsperioden i forbindelse med midlertidig fulltidsarbeid.

Gradert uttak og adgang til å utsette stønadsperioden gjelder både ved fødsel og adopsjon og kan benyttes både av far og mor.

Når foreldrene fordeler stønadsperioden, foreslår departementet at hver av dem eller en av dem kan ta sin del av perioden som gradert uttak. Formålet er å legge til rette for at hver av foreldrene skal gis mulighet til å finne den løsningen som passer best ut fra hva som er mest hensiktsmessig for familien. Departementet foreslår å forenkle dagens regler ved å presisere at det graderte uttaket for hver av foreldrene bestemmes med utgangspunkt i egen stillingsandel under uttaket. Forslaget om en forenklet ordning for gradert uttak får imidlertid ikke konsekvenser for dagens generelle vilkår for mors og fars uttaksrett. Disse vilkårene ligger derfor til grunn for forslaget.

Det er viktig både for trygdekontoret og foreldrene å holde best mulig oversikt over hver av foreldrenes del av uttaket. Fordelingen av perioden for hver av foreldrene skjer på bakgrunn av foreldrenes opplysninger om hvor stor del av stønadsperioden hver av dem skal disponere, og opplysninger om stillingsandel, varighet av deltidsarbeid og eventuell utsettelse i den skriftlige arbeidsavtalen. Likevel kan far, som hovedregel, fortsatt ikke ta ut fødselspenger ut over fedrekvoten dersom mor velger å være hjemme.

Enkelte høringsinstanser har påpekt at forslaget må vurderes i forhold til konsekvenser for arbeidsgivere. Departementet viser til at forslaget er i tråd med bestemmelsene i ny arbeidsmiljølov av 17. juni 2005 (Ot. prp. nr. 49 (2004-2005)). Hensynet til arbeidsgiver er vurdert i forbindelse med arbeidet med denne loven. Det foreslås der mer fleksible rammer for delvis permisjon, som gjelder

foreldrenes permisjon i til sammen 12 måneder etter fødsel eller når det ytes fødselspenger eller adopsjonspenger fra folketrykkløven. Departementet viser til at de foreslåtte endringene medfører at arbeidsgiver vil måtte være mer fleksibel. Forslaget vil imidlertid ikke medføre et større samlet fravær fra arbeidsplassen, men åpne for flere muligheter når det gjelder uttak av fødselspenger. Samtidig vil ikke foreldrene kunne kreve permisjonsordninger som vil føre til vesentlig ulempe for virksomheten.

7.6.2 Gradert uttak ved delvis arbeid

Departementet foreslår at adgangen til gradert uttak skal være forbeholdt tilfellene der foreldrene kombinerer arbeid og omsorg jf. lovforslaget § 14-16 første ledd. Dette er i samsvar med dagens regler. Departementet foreslår ingen generell adgang til gradert uttak.

Departementet foreslår at det er stønadsmottakerens stillingsandel etter fødselen eller omsorgsovertakelsen som skal bestemme omfanget av det graderte uttaket. Etter dagens regler jf. nåværende § 14-4 sjette ledd, foreligger rett til graderte fødselspenger ved delvis fravær fra arbeidet. Dette tolkes slik at mor ikke har rett til graderte fødselspenger hvis hun gjenopptar den samme deltidsstilling/reduerte arbeidstid hun hadde før fødselen. Hun kan da heller ikke benytte tidskonto. Dersom mor likevel gjenopptar deltidsarbeidet, vil hun tape fødselspengerrettigheter, noe som i så fall også gir et underforbruk av ordningen. Dette medfører at svært få benytter en slik mulighet, med mindre den resterende delen av stønadsperioden tas ut av far. Hvis hun delvis gjenopptar sitt tidligere deltidsarbeid, beregnes både hennes gradering og ev. tidskonto i forhold til tidligere stillingsandel. Hvis hun inngår en tidskontoavtale, blir imidlertid stønadsperioden tilsvarende forlenget slik at hun til sammen mottar full ytelse tilsvarende hele stønadsperioden. Dette gir svært kompliserte regler, noe som forsterkes ved samtidig uttak for far og mor.

Departementet viser også til at det etter dagens regler er mors stillingsandel etter fødselen som er utgangspunktet for omfanget av fars uttak. Dette ble innført som en del av reglene om selvstendig opptjeningsrett for far i Ot. prp. nr. 52(1999-2000). At mors stillingsandel etter fødselen også skal være bestemmende for hennes rett til gradert uttak, innebærer derfor en harmonisering med prinsippene som gjelder for beregningen av omfanget av fars uttak. Dette gir en vesentlig forenkling av beregningen av omfanget av hver av foreldrenes

Boks 7.1 Eksempel

Mor arbeidet 50 prosent stilling før fødselen og har rett til foreldrepenger med kr 2 500 per uke ut fra inntekten i denne stillingen. Etter fødselen begynner hun i 50 prosent stilling når det gjenstår 10 uker av stønadperioden. Hun vil fra det tidspunkt ha rett til 50 prosent foreldrepenger, dvs. kr 1 250 per uke i 20 uker. Hvis hun i stedet overfører 10 uker til far, har han rett til foreldrepenger i denne perioden ut fra 50 prosent av sitt beregningsgrunnlag. Dersom dette utgjør 7 500 kroner per uke, har han rett til foreldrepenger med 3 750 per uke i 10 uker.

del av stønadperioden, og gir også en mer konsistent praksis.

Departementet presiserer på denne bakgrunn at rett til gradert uttak skal foreligge uavhengig av om stønadsmottaker gjenopptar en tidligere deltidsstilling eller om stønadsmottaker har en avtale om redusert arbeidstid. Graderingen skal i alle tilfeller beregnes ut fra stønadsmottakers andel av 100 prosent stilling under det graderte uttaket jf. lovforslaget § 14-16 første ledd. Fars uttak bestemmes både av hans egen og mors stillingsandel under uttaket. Se kapittel 7.6.7.2 og lovforslaget § 14-16 første ledd. Det vises også til eksempelet i boks 7.1.

Departementet foreslår å oppheve dagens begrensning om at stønadsmottaker må ha vært i arbeid minst 50 prosent før fødselen for å ha rett til å benytte tidskonto. Det vises til kapittel 7.6.6.

Også selvstendig næringsdrivende og frilansere som arbeider delvis er inkludert i ordningen med gradert uttak når de inngår en skriftlig utbetalingsavtale med trygdekontoret. Det vises til kapittel 7.6.6.

7.6.3 Utsettelse av uttaket ved heltidsarbeid

En utsettelse innebærer at uttaket avbrytes og forskyves i sin helhet i den perioden arbeidet varer.

Etter dagens regler er det et vilkår at stønadperioden tas ut sammenhengende jf. nåværende § 14-7 fjerde ledd. Bakgrunnen for dette er stønadens formål om å sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel og adopsjon.

Fødselspengeperioden kan i dag bare utsettes når mottakeren har lovbestemt ferie eller ved sykdom jf. nåværende § 14-7 fjerde og femte ledd. Det er etter dagens regler ikke mulig å avbryte stø-

nadsperioden som følge av fulltidsarbeid uten å tape fødselspengerettigheter.

Departementet foreslår at stønadperioden også skal kunne utsettes når den som mottar foreldrepenger midlertidig er i inntektsgivende arbeid på full tid jf. lovforslaget § 14-11 første ledd bokstav b. Etter departementets oppfatning bør foreldrepengeordningen ikke være til hinder for at stønadsmottaker arbeider full tid i en periode før stønadperioden er avsluttet og den andre av foreldrene heller ikke tar ut foreldrepenger. For noen foreldre kan en slik løsning være hensiktsmessig, for eksempel i forbindelse med spesielle sesongavhengige arbeidsoppgaver eller for å få til en «kabal» med barnepass før barnet begynner i barnehage. Realitetsforskjellen mellom heltidsarbeid i en periode og delvis arbeid vil kunne være liten, og behovet for fleksibilitet det samme.

Departementet antar at slik utsettelse vanligvis bare vil gjelde for korte perioder. Departementet foreslår derfor ingen egen grense for hvor lang utsettelsen kan være utover hva som følger av den foreslåtte alminnelige grensen på 3 år jf. lovforslaget § 14-10 tredje ledd, se kapittel 7.6.5.

Departementet foreslår at adgangen til utsettelse skal følge de samme vilkårene som retten til gradert uttak ved delvis arbeid. Det stilles altså blant annet krav om skriftlig arbeidsavtale eller utbetalingsavtale med trygdekontoret jf. forslag til § 14-11 annet ledd første og annet punktum.

Hvis stønadsmottakeren blir sykemeldt eller lignende under utsettelsen, består retten til utsettelse så lenge fulltidsarbeidet opprinnelig var avtalt. Hvorvidt sykemelding ut over dette tidspunktet skal gi grunnlag for utsettelse, må vurderes i forhold til utsettelsesadgangen i utkastet § 14-11 første ledd bokstav c.

Muligheten til å utsette uttaket bør i utgangspunktet gjelde tilsvarende del av stønadperioden som kan tas som gradert uttak, dvs. hele stønadperioden bortsett fra de tre ukene før fødselen og de seks uker etter fødselen som er forbeholdt mor jf. kapittel 7.6.4. Etter departementets oppfatning bør imidlertid stønadperioden være påbegynt før det kan være aktuelt med en utsettelse, og det foreslås derfor at stønadperioden må være tatt ut sammenhengende minst 6 uker før den kan utsettes jf. lovforslaget § 14-11 annet ledd tredje punktum. Med utsettelse menes her sammenhengende heltidsarbeid av en viss varighet, i utgangspunktet minst to uker. Forslaget har praktisk betydning ved adopsjon eller der det bare er far som har oppjent rett. Gradert uttak kan imidlertid tas fra et tidligere tidspunkt, jf. kapittel 7.6.4. Det vises for øvrig til kapittel 7.6.8.

7.6.4 Andelen av stønadsperioden som kan tas som gradert uttak

Departementet foreslår at hele stønadsperioden skal kunne tas ut som gradert uttak, med unntak av de tre ukene før fødselen og de første seks ukene etter fødselen som er forbeholdt mor jf. forslag til ny § 14-16 annet ledd.

Departementet foreslår altså at også fedrekvoten skal kunne tas ut som gradert uttak. Dette gir en ytterligere fleksibilitet enn i dag. Etter dagens regler er det adgang til å fordele fedrekvoteutttaket over flere perioder, men det er ikke anledning til å ta ut fedrekvoten som tidskonto og derved strekke uttaket ut over den ordinære stønadsperioden. Forslaget om å inkludere fedrekvoten i adgangen til gradert uttak, har en viktig sammenheng med forslaget om å begrense dispensasjonsadgangen fra fedrekvoten, se kapittel 5.3.

Departementets forslag innebærer at 44/34 uker av stønadsperioden kan tas ut som gradert uttak. Dette er en økning på én uke i forhold til det som foreslås i høringsnotatet. Bakgrunnen for økningen er at fedrekvoten ble forlenget med en uke med virkning for fødsler og omsorgsovertakerer fra og med 1. juli 2005.

Departementet foreslår videre å opprettholde dagens regel om at utvidelsen per barn ved flerbarnsfødsler med 5/7 uker, kan disponeres som gradert uttak.

Stønadsperioden ved adopsjon er totalt 40/50 uker. Etter dagens regler er retten til tidskonto begrenset til 29/39 uker, dvs. at både fedrekvoten og de seks første ukene av stønadsperioden er unntatt. Begrunnelsen for dette er harmonisering med fødselspengereglene. Samtidig er det etter dagens regler anledning til å ta hele adopsjonspengetiden gradert, for eksempel slik at det allerede fra omsorgsovertakelsen gis anledning til at hver av foreldrene tar ut 50 prosent adopsjonspenger. Etter departementets oppfatning bør en slik mulighet fortsatt være til stede. Av hensyn til et enkelt regelverk er det ikke aktuelt å beholde ulike frister ved ulike varianter av gradert uttak. Departementet foreslår derfor at hele stønadsperioden kan tas som gradert uttak ved adopsjon.

Dette gjelder også hvis bare far har rett til foreldrepenge. Det vises til kapittel 7.6.8.

7.6.5 Treårsfrist

Etter gjeldende rett ytes fødsels- og adopsjonspenger som hovedregel ikke etter at barnet har fylt to år jf. nåværende § 14-7 sjette ledd, eventuelt innen to år etter omsorgsovertakelsen jf. nåværende § 14-16 sjette ledd. Ved en tidskontoavtale kan

uttak av tidskonto fordeles over en periode på to år jf. nåværende § 14-24.

Departementet foreslår at uttak av foreldrepenge ikke skal kunne strekkes ut lenger enn 3 år jf. lovforslaget § 14-10 tredje ledd. Forslaget gjelder både ved utsettelse og forlengelse. Ved fødsel betyr grensen barnets treårsdag. Ved adopsjon betyr grensen tre år etter omsorgsovertakelsen. Forslaget gir en snevrere regel enn permisjonsregelen etter ny arbeidsmiljølov der retten til delvis permisjon gjelder en periode på tre år. I høringsnotatet presiserte departementet ikke om den foreslåtte treårsfristen skulle gjelde for uttaket totalt eller om det skulle være anledning til å ta gradert uttak i tre år. Etter departementets oppfatning taler hensynet til å administrere reglen for at grensen for uttaket totalt er entydig. Dette er særlig viktig i forbindelse med at det gis rett til å utsette stønadsperioden i forbindelse med fulltidsarbeid. En slik absolutt treårsgrense vil være enkel å praktisere og lett å forstå for brukerne. Forslaget innebærer en utvidet frist sammenlignet med i dag med hensyn til utsettelsesgrunnene ferie og sykdom, og også en viss utvidelse sammenlignet med dagens frist ved tidskonto.

7.6.6 Skriftlig arbeidsavtale

7.6.6.1 Krav om skriftlig avtale.

Departementet foreslår at det som vilkår for gradert uttak skal fremlegges en skriftlig arbeidsavtale som både angir stillingsprosent og varigheten av deltidsarbeidet jf. lovforslaget § 14-16 femte ledd første punktum. Det samme skal gjelde ved utsettelse av stønadsperioden i forbindelse med midlertidig fullt arbeid jf. kapittel 7.6.3 og lovutkastet § 14-11 annet ledd.

Den skriftlige avtalen må forelegges for trygdekontoen før det graderte uttaket starter eller før utsettelsen. Dette er viktig for å sikre rett uttak.

Departementet foreslår at det som hovedregel skal være rett til gradert uttak/utsettelse av stønadsperioden i samsvar med arbeidsavtalen. Det er den avtalte stillingsandelen og varigheten av deltidsarbeidet eller heltidstidsarbeidet som er bestemmende for omfanget av det graderte uttaket eller varigheten av utsettelsen.

Departementet foreslår altså å oppheve dagens restriksjoner for tidskonto med hensyn til stillingsandeler og varighet av tidskontouttaket. I ny arbeidsmiljølov oppstilles ingen begrensninger med hensyn til hvilken stillingsandel som tas ut under den delvise permisjonen. Departementet foreslår på denne bakgrunn at tilsvarende skal

gjelde ved uttak av foreldrepenger. I ny arbeidsmiljølov er det heller ikke noen nedre grense for varigheten av den delvise permisjonen. I høringsnotatet foreslo departementet en nedre grense på 4 uker for gradert uttak. Departementet finner imidlertid at det ville være uheldig om folketrygdloven skulle sette andre og strengere skranker for gradert uttak av foreldrepenger enn det som følger av bestemmelsene om rett til permisjon i arbeidsmiljøloven. Departementet foreslår derfor at det ikke settes noen nedre grense for varigheten av det graderte uttaket.

Reguleringen i folketrygdloven er på denne bakgrunn langt på vei begrenset til en ren utbetalingsregel. Stønadmottaker må imidlertid ha rett til foreldrepenger, det samlede uttaket kan ikke overstige 43/53 uker og må tas innen tre år. Av hensyn til administreringen av regelverket, foreslår departementet dessuten at hver av foreldrene bare skal kunne basere en ordning med gradert uttak på avtale med en arbeidsgiver av gangen jf. lovforslaget § 14-16 femte ledd annet punktum.

Departementet foreslår at selvstendig næringsdrivende og frilansere, som i dag, skal basere gradert uttak som følge av delvis arbeid på en skriftlig utbetalingsavtale med trygdekontoret jf. lovforslaget § 14-16 femte ledd tredje punktum. Det samme gjelder utsettelse ved midlertidig fulltidsarbeid jf. lovforslaget § 14-11 annet ledd annet punktum.

Hvis det ikke foreligger en skriftlig avtale som forelegges for trygdekontoret, og stønadsmottaker begynner i arbeid før stønadsperioden er utløpt, vil arbeid i stønadsperioden kunne medføre avkorting i foreldrepengene. Dette følger av hovedregelen om at stønadsmottakeren ikke kan være i arbeid, jf. nåværende § 14-4 sjette ledd og § 14-14 åttende ledd inntatt i lovforslaget § 14-10 femte ledd.

7.6.6.2 *Sammenhengen med retten til delvis permisjon etter arbeidsmiljøloven*

For arbeidstakere har muligheten til deltidsarbeid sammenheng med retten til delvis permisjon etter arbeidsmiljøloven.

Etter ny arbeidsmiljølov av 17. juni 2005 (Ot. prp. nr. 49 (2004-2005)) har arbeidstaker rett til delvis permisjon basert på avtale med arbeidsgiver. Arbeidstakers ønske om hvordan uttak av permisjonen skal gjennomføres, skal oppfylles dersom det ikke fører til vesentlige ulemper for virksomheten. Retten til delvis permisjon etter § 12-6 første ledd gjelder permisjon etter § 12-5 første ledd som regulerer permisjon i til sammen 12 måneder etter fødselen og uansett når det ytes fødsels- eller adop-

sjonspenger. Dette betyr at retten til permisjon ikke lenger skiller mellom permisjon i forbindelse med en tidskontoavtale og permisjon i forbindelse med graderte fødselspenger. Permisjonsretten vil gjelde i alle tilfeller der det er aktuelt å inngå en ordning med gradert uttak av foreldrepenger i medhold av avtale med arbeidsgiver.

Arbeidsmiljøloven § 12-7 gir regler om varslingsplikt. Hovedregelen er at arbeidsgiver skal varsles så snart som mulig. I tillegg gjelder særlige frister om når arbeidstaker skal varsle. Dersom arbeidstakeren i løpet av permisjonstiden finner ut at han eller hun ønsker å ta ut graderte foreldrepenger slik at den samlede permisjonstiden forlenges i forhold til den opprinnelige avtalen med arbeidsgiver, er arbeidsmiljøloven ikke til hinder for dette. Arbeidstaker må imidlertid varsle arbeidsgiver før forlengelsen jf. fristene i arbeidsmiljøloven § 12-7.

Arbeidsmiljøloven står ikke i veien for at en arbeidsgiver og en arbeidstaker avtaler permisjon i andre tilfeller enn der arbeidstaker har rett til permisjon etter loven. Dette kan blant annet gjelde avtale om hel permisjon etter å ha tatt ut delvis permisjon eller avtale om avbrudd i permisjonen. Arbeidstakers mulighet til å få delvis permisjon i andre tilfeller er i prinsippet opp til den aktuelle arbeidsgiver og arbeidstaker.

Som følge av at arbeidsavtalen er bestemmende for omfanget av det graderte uttaket, er det ikke nødvendig for trygdekontoret å forholde seg til arbeidsmiljølovens bestemmelser om rett til permisjon.

7.6.7 Gradert uttak når foreldrene fordeler stønadsperioden

7.6.7.1 *Generelt om fordeling av stønadsperioden mellom foreldrene*

Etter folketrygdloven nåværende § 14-7 annet ledd kan foreldrene fordele fødselspengeperioden når begge fyller vilkårene for rett til fødselspenger etter nåværende § 14-4 jf. §§ 14-8 til 14-10. Maksimalt 29/39 uker kan være gjenstand for fordeling. Ved flerbarnsfødsler kan de ekstra 5/7 ukene per barn flere enn ett også omfattes. Tilsvarende gjelder ved adopsjon der hele perioden, med unntak av fedrekvoten, kan deles mellom foreldrene. Det følger videre av dagens regler at hver av foreldrene kan ta sin del av stønadsperioden som gradert uttak eller tidskonto. Disse reglene videreføres i forslaget om enklere regler for gradert uttak av foreldrepenger etter lovforslaget § 14-16 tredje ledd jf. § 14-9 femte ledd.

Boks 7.2 Eksempel

Mor begynner i arbeid med 50 prosent stilling når det gjenstår 10 uker av stønadsperioden, og skal disponere ukene selv. Fedrekvoten er tatt ut. Hun vil da motta foreldrepenger med 50 prosent i 20 uker.

Når foreldrene fordeler stønadsperioden, kan altså hver av dem eller en av dem ta sin del av perioden som gradert uttak.

Gradert uttak kan gjennomføres uten at stønadsperioden forlenges, for eksempel ved at hver av foreldrene i en gitt periode arbeider 50 prosent og mottar foreldrepenger med 50 prosent.

Gradert uttak kan alternativt gjennomføres i form av en forlengelse av stønadsperioden. Foreldrene må i så fall ha et lavere samtidig uttak enn 100 prosent. For eksempel kan hver av foreldrene arbeide 60 prosent og motta 40 prosent foreldrepenger. De resterende 20 prosent kan tas ut over en lengre periode. Hvis foreldrene har valgt en slik fordeling de siste 10 ukene av stønadsperioden, kan uttaket forlenges med 2,5 uker ($20/80 \times 10$). Dette betyr at foreldrene i et slikt tilfelle kan motta 40 prosent foreldrepenger hver i 12,5 uker eller 62,5 dager i kombinasjon med 60 prosent arbeid. I kapittel 7.6.7.4 gis en nærmere omtale av fordelingen av stønadsperioden ved samtidig uttak.

7.6.7.2 Nærmere om hver av foreldrenes andel av stønadsperioden

Departementet har i kapittel 7.6.2 presisert at stønadmottakers rett til graderte foreldrepenger ved delvis arbeid skal bestemmes ut fra egen stillingsandel under uttaket. Dette følger av lovforslaget § 14-16 første ledd.

For omfanget av mors uttak er det således avgjørende hvilken stillingsandel hun skal arbeide i og hvor lang tid som gjenstår av stønadsperioden. Det vises til eksempelet i boks 7.2.

Omfanget av fars uttak bestemmes både av hans stillingsandel under uttaket og av mors stillingsandel. Etter dagens regler har far rett til fødselspenger hvis mor går ut i arbeid etter fødselen jf. nåværende § 14-9 fjerde ledd bokstav a. Dersom mor arbeider deltid, blir farens fødselspenger redusert tilsvarende reduksjonen i mors arbeidstid jf. nåværende § 14-9 sjuende ledd første punktum. Forslaget om forenklede regler for gradert uttak gir ingen endringer i disse reglene som er inntatt i lovforslaget § 14-13. En ytre ramme for fars uttak er altså hvilken stillingsandel mor arbeider etter fødselen

og hvor stor del av stønadsperioden som gjenstår når hun begynner i arbeid. Hvis far i et tilfelle som i eksempelet i boks 7.2 skal ta ut foreldrepenger, har han følgelig rett til et maksimalt uttak tilsvarende 50 prosent i 10 uker.

Hvis far skal ha et uttak tilsvarende 50 prosent i 10 uker, kan han fordele dette uttaket over lengre tid i samsvar med skriftlig arbeidsavtale. Det vises til eksempelet i boks 7.3.

Det er viktig at foreldrene gjør det klart overfor trygdekontoret hvor stor del av perioden som skal tas ut av hver av dem.

7.6.7.3 Unntaksregler om fars uttak

Dagens regler inneholder enkelte unntak fra hovedregelen om at mors stillingsandel gir en øvre grense for fars uttak.

Etter nåværende § 14-9 sjuende ledd annet punktum har far rett til fødselspenger i forhold til egen stillingsandel hvis mor jobber minst 75 prosent stilling. Denne regelen ble innført som del av reglene for selvstendig opptjeningsrett for fedre jf. Ot. prp. nr. 52 (1999-2000). Bakgrunnen var å gjøre det mulig for far å ta full permisjon med fødselspenger selv om mor er hjemmeværende i inntil 25 prosent. Forslaget om forenklede regler for gradert uttak medfører ingen endringer i dette prinsippet, som er inntatt i lovforslaget § 14-13 annet ledd.

Forutsetningen for at far skal ha rett til fødselspenger ut fra egen fulltidsstilling er imidlertid at mor ikke samtidig tar ut fødselspenger ut fra sin deltidsandel. Hvis foreldrene velger gradert uttak, gjelder altså ikke denne regelen. Det vises til kapittel 7.6.7.4.

Unntak fra hovedregelen om at mors stillingsandel gir en øvre grense for fars uttak gjelder også ved uttak av fedrekvoten, som kan tas ut uavhengig av om mor er i arbeid eller ikke. Dette gjelder også ved gradert uttak av fedrekvoten. Unntak gjelder også uttak av utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig. Unntaksreglene er inntatt i lovutkastet § 14-13 siste ledd.

Boks 7.3 Eksempel

Mor begynner i 50 prosent stilling når det gjenstår 10 uker av stønadsperioden. Far skal ta ut foreldrepenger tilsvarende 50 prosent i 10 uker. Far har inngått avtale med arbeidsgiver om å arbeide 70 prosent stilling. Far vil da kunne ta ut 30 prosent foreldrepenger og forlenge uttaket med $(20/30 \times 10)$ 6,7 uker til 16,7 uker eller 83,5 dager.

7.6.7.4 Omfanget av foreldrenes samtidige uttak

Etter gjeldende regler kan foreldrene som hovedregel ikke ta ut mer enn 100 prosent fødsels- og adopsjonspenger samtidig. Dette følger av regelen om at farens graderte uttak ikke kan utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende mors stillingsdel etter fødselen eller omsorgsovertakelsen jf. nåværende §§ 14-9 sjette ledd og 14-18 fjerde ledd. Tilsvarende gjelder ved tidskonto.

Forslaget om forenkla regler for gradert uttak medfører ingen endringer i dette prinsippet, som er tydeliggjort i lovutkastet § 14-16 tredje ledd jf. § 14-10 sjette ledd.

Departementet presiserer at det at foreldrene ikke kan ta ut mer enn 100 prosent foreldrepenger samtidig, gir en begrensning i 75 prosentregelen jf. 7.6.7.3. Hvis mor begynner i 80 prosent stilling etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, vil hun ha rett til foreldrepenger med 20 prosent. Ved et slikt uttak vil far ikke ha rett til 100 prosent, men 80 prosent foreldrepenger. Mor har imidlertid ikke plikt til å ha et uttak på 20 prosent. I kraft av 75-prosentregelen jf. lovutkastet § 14-13 annet ledd kan mor overføre andelen på 20 prosent til far slik at han kan ta ut 100 prosent foreldrepenger.

Etter dagens regler har foreldrene rett til mer enn 100 prosent uttak hvis far tar ut fedrekvoten samtidig med at mor tar ut inntil 50 prosent ytelse. Foreldrene har dessuten adgang til å ta ut fulle fødselspenger samtidig når det gjelder utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig. Disse reglene er inntatt i lovforslaget § 14-10 sjette ledd. Det samme gjelder forslaget om at far kan ta ut fedrekvoten i løpet av de første seks ukene etter fødselen eller omsorgsovertakelsen jf. kapittel 5.2.

Ved samtidig uttak mindre enn 100 prosent, forlenges uttaket, jf. lovutkastet § 14-16 fjerde ledd. Varigheten av uttaket bestemmes av foreldrenes uttaksprosent jf. § 14-16 første ledd, og hvor stor del av stønadsperioden som gjenstår.

Uttaket kan forlenges slik at hver av foreldrene disponerer et gitt antall av de resterende ukene, og forlenger hver sin periode ut fra aktuell uttaksprosent. Uttaket til hver av foreldrene kan i så fall bli avsluttet til ulik tid.

Alternativt kan uttaket forlenges ved at de resterende ukene fordeles forholdsmessig mellom foreldrene etter hver av foreldrenes uttaksprosent. Denne løsningen vil føre til at foreldrene avslutter uttaket samtidig. Det vises til eksempelet i boks 7.4.

Foreldrene bør selv kunne velge fordelingsmåte. Forutsetningen er at vilkårene i utkastet § 14-16 er oppfylt.

Boks 7.4 Eksempel

Det gjenstår 10 uker av stønadsperioden. Foreldrene skal disponere 5 uker hver; mor med en uttaksprosent på 40 og far med et uttak på 30 prosent. Mor vil da ha rett til 40 prosent foreldrepenger i 62,5 dager eller 12,5 uker. Far vil ha rett til 30 prosent foreldrepenger i 83 dager eller 16,4 uker.

Hvis foreldrene alternativt velger en forholdsmessig fordeling av de 10 resterende ukene etter uttaksprosent, vil hver av foreldrene ha stønadsrett til henholdsvis 40 prosent og 30 prosent foreldrepenger i 71,5 dager eller 14,2 uker.

7.6.8 Gradert uttak når bare far har rett til foreldrepenger

Det følger av nåværende § 14-9 fjerde ledd at fars rett til fødselspenger er betinget av at mor enten er i arbeid, under utdanning eller er for syk til å ta seg av barnet. Hvis bare far har rett til fødselspenger, utgjør stønadsperioden hans maksimalt 29/39 uker. I henhold til § 14-9 tredje ledd starter fars stønadsperiode tidligst seks uker etter fødselen. Stønadsperioden må videre tas innenfor den ordinære stønadsperioden, dvs. innenfor 40/50 uker etter fødselen. Tilsvarende gjelder ved adopsjon jf. nåværende § 14-18.

Det betyr at omfanget av fars stønadsperiode bestemmes av mors yrkesaktivitet, utdanning mv. innenfor den ordinære stønadsperioden, dvs. innenfor 40/50 uker etter fødselen eller omsorgsovertakelsen. Fars stønadsperiode på 29/39 uker reduseres tilsvarende hvis mor er hjemmeværende i denne perioden. Hvis mor ikke går ut i arbeid eller lignende før det for eksempel gjenstår 15 uker av stønadsperioden, er fars stønadsperiode begrenset til 15 uker. Omfanget av fars stønadsrett bestemmes også av mors stillingsandel. Hvis mor for eksempel går ut i halv stilling når det gjenstår 15 uker av stønadsperioden, har far rett til 50 prosent fødselspenger i 15 uker.

Et unntak fra dette er hvis mor arbeider minst 75 prosent deltid etter fødselen eller omsorgsovertakelsen. I slike tilfeller har far rett til 100 prosent fødsels- og adopsjonspenger i den perioden som gjenstår når hun begynner i arbeid. Dette følger av nåværende §§ 14-9 sjuende ledd og 14-18 femte ledd.

Departementets forslag om forenkla regler for gradert uttak gir ingen endringer i disse prin-

Boks 7.5 Eksempel

Mor begynner i fullt arbeid når det gjenstår 15 uker av stønadsperioden. Far har da rett til foreldrepenger med 100 prosent i 15 uker. Far avtaler imidlertid å arbeide 20 prosent i uken. Dette gir ham mulighet til å forlenge tilsvarende uttak i 3,75 uker ($20/80 \times 15$) slik at han til sammen tar ut 80 prosent foreldrepenger i 18,75 uker eller 94 dager.

sippene. Departementet har imidlertid funnet det hensiktsmessig å tydeliggjøre disse reglene i lovforslaget § 14-14 første ledd jf. § 14-13.

Reglene om gradert uttak kommer til anvendelse hvis far ønsker å fordele stønadsperioden ut over en lengre periode som følge av eget deltidsarbeid. Vilklårene som er knyttet til mors yrkesaktivitet mv. gjelder imidlertid også for fars uttak. Forlengelse forutsetter altså at mor ikke er hjemmeværende under uttaket, selv om dette gjennomføres senere enn 40/50 uker etter fødselen jf. lovforslaget § 14-14 annet ledd. Se eksempelet i boks 7.5.

Departementets forslag i kapittel 7.6.3 om adgang til å utsette stønadsperioden ved midlertidig heltidsarbeid, gjelder også dersom det bare er far som har opptjent rett. Det er her viktig å være oppmerksom på at det fortsatt er mors yrkesaktivitet frem til 40/50 uker etter fødselen som definerer omfanget av fars stønadsperiode jf. lovutkastet § 14-14 første ledd. Forutsetningen for at far skal kunne utsette uttaket i denne perioden er altså at mor samtidig er i arbeid eller under utdanning mv. i samsvar med vilklårene i lovutkastet § 14-13.

Hvis mor i et tilfelle som i eksempelet i boks 7.6, er hjemmeværende helt eller delvis når far jobber fullt, vil fars stønadsperiode avkortes tilsvarende jf. § 14-14 første ledd. Hvis mor har vært hjemmeværende på heltid under utsettelsen, vil

Boks 7.6 Eksempel

Mor begynner i fullt arbeid når det gjenstår 15 uker av stønadsperioden. Far har da rett til foreldrepenger med 100 prosent i 15 uker, og starter med fullt uttak. Far ønsker imidlertid å jobbe fullt i 3 uker når det gjenstår 4 uker av stønadsperioden, og har avtalt dette med arbeidsgiver. Forutsetningen for utsettelse uten tap av stønadsperiode er at mor er i fullt arbeid (minst 75 prosent) både under utsettelsen og under det gjenværende uttaket.

perioden avkortes i 3 uker. Hvis hun har arbeidet deltid, for eksempel 50 prosent, vil stønadsretten avkortes med 50 prosent.

7.6.9 Endring av ordning med gradert uttak

Etter dagens regler stilles særlige vilkår for at en avtale om tidskonto kan endres jf. nåværende § 14-28. Den valgte tidskontomodellen kan bare endres ved opphør av arbeidsforhold, bortfall av omsorgsansvar, graviditet eller adopsjon eller andre særlige forhold. Dette betyr at en ren reforhandling av arbeidsavtalen normalt ikke får konsekvenser for tidskontoavtalen. Dette gjør tidskontoordningen lite fleksibel, noe som også er påpekt som problem ved evalueringen av ordningen. For en ordning med graderte fødsels- og adopsjonspenger stilles ingen tilsvarende vilkår. En endring av en slik ordning kan gjennomføres etter søknad og i samsvar med alminnelige saksbehandlingsregler.

Etter departementets oppfatning bør partene stå friere enn etter dagens regler om tidskonto til å endre en ordning med gradert uttak av foreldrepenger. Behovet for deltidsarbeid kan skifte underveis i perioden, både for arbeidsgiver og for arbeidstaker.

Departementet foreslår at folketrygdloven i utgangspunktet ikke skal være til hinder for en endret uttaksordning dersom det søkes om dette. Dersom endringsgrunnen er knyttet til endringer i arbeidsforholdet, må forutsetningen imidlertid være at arbeidsgiver og arbeidstaker skriftlig endrer en inngått avtale om delvis permisjon, og at denne forelegges for trygdekontoret. Det fremgår av arbeidsmiljøloven av 17. juni 2005 at en slik avtale bare kan endres eller opphøre når særlige grunner gjør det nødvendig. Hvis det ikke foreligger særlige grunner til endring, kan partene likevel endre avtalen hvis de er enige om det. Departementet foreslår altså at en ny skriftlig arbeidsavtale i utgangspunktet legges til grunn for en endring av det graderte uttaket.

Hvis foreldrene fordeler stønadsperioden, oppstår særlige spørsmål som følge av at foreldrenes foreldrepengerrettigheter langt på vei er gjensidig avhengige. Hvis mor reduserer sin stillingsandel eller slutter i arbeid, får dette direkte konsekvenser for fars uttak, med unntak av fedrekvoten eller utvidelsen ved flerbarnsfødsler. Hvis mor eller far øker sin stillingsandel, kan dette enten føre til en forlengelse av egen ordning med gradert uttak eller gi en økning i den andre forelderens uttak. I slike tilfeller bør en søknad om endring normalt omfatte opplysninger fra begge foreldrene både

om endret stillingsandel og ønsker om eventuelle endringer i fordelingen av uttaket.

Departementet foreslår ingen endringer i dagens regler som gir rett til endring dersom arbeidsforholdet opphører, ved bortfall av omsorgsansvar eller ved fødsel/adopsjon. Departementet antar at denne endringsadgangen allerede følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler. Det samme gjelder ved faktiske endringer i arbeidets omfang, for eksempel ved at stønadsmottaker arbeider mer enn forutsatt. Stønadsmottaker har plikt til å melde fra om endringer i forhold som får konsekvenser for uttaksretten. Dersom det ikke søkes om endring tilpasset de nye faktiske forhold, vil foreldrepenget kunne bortfalle eller reduseres.

Utgangspunktet for endringen av uttaket vil være tidspunktet for når de faktiske endringene inntreffer. Endringer knyttet til arbeidsforhold får normalt konsekvenser fra den tid det er avtalt endringer med arbeidsgiver. Dersom det først søkes om endring i ettertid, vil imidlertid endringene kunne være begrenset av allerede utbetalte foreldrepenger.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å oppheve restriksjonene for endringer i nåværende § 14-28. Som følge av at den foreslåtte endringsadgangen følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler, foreslår departementet ingen ny endringsbestemmelse for gradert uttak.

7.6.10 Konsekvenser for andre ordninger

7.6.10.1 Ny stønadperiode for foreldrepenger

Det følger av nåværende § 14-1 jf. § 14-5 at fødsels- og adopsjonspenger ytes til erstatning for innteksttap i forbindelse med fødsel og adopsjon. Hvis stønadsmottaker får nytt barn i stønadperioden, bortfaller derfor en eventuell gjenværende stønadperiode for det forrige barnet. Bakgrunnen

for dette er at inntektstapet ikke kompenseres to ganger. Det vises i denne sammenheng til Ot. prp. nr. 107 (1992-93). Innføring av nye regler for gradert uttak av foreldrepenger endrer ikke på prinsippet om at inntektstapet bare dekkes en gang.

I og med at departementet foreslår at uttaket skal kunne fordeles i inntil 3 år, kan det regelmessig oppstå situasjoner der uttaket ikke avsluttes før neste fødsel eller omsorgsovertakelse. Foreldrene må i slike tilfeller sørge for, gjennom en endring av en ordning med gradert uttak, at stønadperioden for det første barnet avvikles i tide.

7.6.10.2 Rett til kontantstøtte

Kontantstøtte ytes for barn mellom 1 og 3 år som ikke, eller bare delvis, gjør bruk av barnehageplass det ytes statlig driftstilskudd for. I St. prp. nr. 53 (1997-98) Innføring av kontantstøtte til småbarnsforeldre, fremgår at det ikke ble sett behov for samordning av kontantstøtte og fødsels- og adopsjonspenger i tilfeller der fødselspenge utbetales etter at barnet er fylt 1 år. Dette ble fulgt opp i Ot. prp. nr. 56 (1997-98). Etter dagens regler er det altså mulig å motta kontantstøtte og fødsels- og adopsjonspenger samtidig i forbindelse med tidskonto, flerbarnsfødsler eller ved utsettelse av stønadperioden. Departementet finner ingen grunn til å endre dette prinsippet.

7.6.10.3 Retten til utvidet permisjon etter arbeidsmiljøloven

Etter ny arbeidsmiljølov av 17. juni 2005 § 12-5 (2) (Ot. prp. nr. 49 (2004-2005)) har hver av foreldrene rett til ulønnet tilleggspermisjon i inntil ett år. Denne retten bortfaller imidlertid dersom en arbeidstaker har delvis permisjon etter § 12-6. Retten til ulønnet permisjon kan altså ikke komme i tillegg til en ordning med delvis permisjon i forbindelse med en tidskontoavtale.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

8.1 Økonomiske konsekvenser for det offentlige

Forslaget om å slå sammen bestemmelsene om adopsjonspenger med bestemmelsene om fødselspenger og å innføre begrepet foreldrepenger (jf. kapittel 2), innebærer utelukkende en språklig og redaksjonell forbedring, og vil ikke medføre økonomiske konsekvenser.

Rikstrygdeverket har beregnet kostnadene ved å la svangerskapsenger gi opptjeningsrett til feriepenger tilsvarende hva som gjelder sykepenger til 7 millioner kroner per år (2005). Feriepenger kommer til utbetaling året etter opptjeningsåret.

Med hensyn til forslaget om at etterlønn utbetalt som engangssum skal gi opptjening til foreldrepenger, viser departementet til at det i dag er svært få som får avslag på dette grunnlaget (jf. kapittel 4). Praksisendring som følge av Trygderettens avgjørelse 30. mai 2003, medfører uansett at engangsutbetalinger i noen tilfeller gir opptjeningsrett. Antallet som vil få rett til foreldrepenger på bakgrunn av den foreslåtte endringen vil derfor være så vidt lavt, at merkostnadene vil være ubetydelige.

Forslaget om å åpne for uttak av fedrekvotestørrelse de første seks ukene etter fødselen, innebærer at foreldrene kan være hjemme og motta foreldrepenger samtidig. Den samlede stønadperioden vil da forkortes med inntil fem uker. I dag tar om lag 90 prosent av alle fedre som har rett til det, ut fedrekvotestørrelse. Departementet ser det som lite sannsynlig at andelen fedre som tar ut fedrekvotestørrelse vil øke i sær-

lig grad som følge av dette forslaget, og finner derfor at forslaget ikke medfører økonomiske merutgifter av betydning.

8.2 Administrative konsekvenser

Rikstrygdeverket har anslått administrative engangskostnader knyttet til endringsforslagene til totalt 2,7 mill. kroner fordelt med 1 mill. kroner til utvikling av IT-systemet, 1 mill. kroner til annonsering, informasjonskampanje, blanketter m.m. og 0,7 mill. kroner til etatsopplæring.

Departementet viser til at flere av forslagene gir forenklinger i dagens regelverk, noe som kan føre til enklere saksbehandling og mindre tidsbruk i aktuelle saker. Dette gjelder bl.a. forslaget om å redusere antall unntaksbestemmelser for fedrekvotestørrelse (jf. kapittel 5) og forslag om å innføre ett sykdomsbegrep i forbindelse med uttak av foreldrepenger (jf. kapittel 6).

Rikstrygdeverket viser til at endringene antagelig vil medføre økt bruk av fleksibelt uttak, noe som ventes å medføre økt arbeidsbelastning på trygdekontorene. Det kan bli mer vanlig at mor og far deler stønadperioden enn i dag. Enklere regelverk kan på den annen side sette brukerne bedre i stand til å planlegge sin stønadperiode, noe som kan ha en reduserende effekt på arbeidsmengden. Endringene vil derfor ikke skape merbelastning av betydning for trygdekontorene eller varige administrative kostnader.

9 Merknader til lovteksten

De foreslåtte lovendringene innebærer både materielle endringer, ny begrepsbruk og en ny sammenstilling av tidligere bestemmelser. For å gi best mulig veiledning, er det kun materielle endringsforslag som er kursivert i lovteksten. I tillegg er begrepet foreldrepenger konsekvent kursivert.

I. Endringer i lov 28. april 1997 nr. 19 om folketrygd

Til §§ 2-9, 2-14, 3-26, 4-11, 8-36

Endringene i disse bestemmelsene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

Til § 14-1

Bestemmelsen omhandler formålet med ytelser etter kapittel 14. Det er foretatt en presisering av formålet ved at svangerskap nevnes sammen med fødsel og adopsjon som de situasjonene ytelsene skal sikre inntekt i forbindelse med. Dette er i tråd med tilsvarende endring i kapittelets tittel. Med endringen ønsker departementet en ytterligere synliggjøring av svangerskapsenger som egen ytelse.

Til § 14-4

Bestemmelsen omhandler retten til svangerskapsenger, se kapittel 3. Retten til svangerskapsenger er i gjeldende lov hjemlet i § 14-13. Departementet mener imidlertid at det er mer naturlig og hensiktsmessig at svangerskapsenger omhandles før ytelser ved fødsel og adopsjon. Utkastets § 14-4 tilsvarende i det vesentlige gjeldende retts § 14-13. I *første ledd* er det imidlertid inntatt en presisering jf. formuleringen «i sitt arbeid». På denne måten ønsker departementet å tydeliggjøre at det som kreves er at den gravide pålegges å slutte med sine konkrete arbeidsoppgaver på grunn av risikoen for fosterets utvikling. Dette er imidlertid ikke til hinder for at den gravide kan utføre andre oppaver på arbeidsplassen. Forslaget medfører ingen materielle endringer.

Bestemmelsens *annet til femte ledd* tilsvarende § 14-13 annet til femte ledd.

§ 14-4 *siste ledd* er nytt, og omhandler rett til feriepenger av svangerskapsenger, se kapittel 3. Bestemmelsen gir samme rett til feriepenger som ved sykepenger, det vil si 48 dager. I tillegg yter folketrygden feriepenger i 16 dager ekstra ved svangerskapsenger. Dette tilsvarende arbeidsgiverperioden for sykepenger.

Til § 14-5

Bestemmelsen regulerer hvilke persongrupper som har rett til foreldrepenger. «Foreldrepenger» brukes i stedet for fødselsenger og adopsjonspenger, se kapittel 2. Begrepene «mor» og «far» dekker både adoptivmor/far og biologisk mor/far.

Første ledd er nytt, men innebærer ingen materielle endringer. Bestemmelsen innebærer at biologiske foreldre og adoptivforeldre kan ha rett til foreldrepenger.

Annet ledd tilsvarende gjeldende lov § 14-14 annet ledd og er en videreføring av innholdet i denne bestemmelsen. Bestemmelsen innebærer at det kan ytes foreldrepenger dersom foreldrene dør og andre overtar omsorgen for barnet. På samme måte kan det gis foreldrepenger dersom den forelderen barnet bor sammen med dør, og den andre forelderen overtar omsorgen for barnet. I begge tilfeller må den som overtar omsorgen for barnet ha hatt mindre enn vanlig samvær med barnet. Det er rett til foreldrepenger som ved adopsjon som gis. Det innebærer at barnet må være under 15 år, og at perioden er begrenset til 40/50 uker. Selv om dødsfallet som utløser rett til foreldrepenger etter utkastets § 14-15 annet ledd, skjer i løpet av stønadperioden, skal det ikke skje en avkorting av stønadperioden tilsvarende det den avdøde forelderen har tatt ut, fordi den som overtar foreldreansvaret etter barneloven §§ 38 eller 63, har rett til en uavkortet stønadperiode. Bestemmelsen er også aktuell ved overtakelse av omsorgen for eldre barn.

Dersom foreldrene bor sammen, eller dersom samværsforelderen har mer enn vanlig samvær, og den andre forelderen dør i løpet av stønadperioden, er det utkastets § 14-15 som kommer til anvendelse.

Bestemmelsens siste ledd tilsvarer gjeldende lov § 14-14 første ledd siste punktum.

Til § 14-6

Bestemmelsen beskriver hvordan rett til foreldrepenger opptjenes. Se kapittel 2 for en nærmere omtale av begrepet «foreldrepenger».

Bestemmelsens *første ledd* er en omformulering og sammenslåing av gjeldende lov §§14-4 første og annet ledd og 14-14 tredje og fjerde ledd. Bestemmelsen gjelder både ved fødsel og ved adopsjon. Siden opptjeningskravene er de samme for mor og far, finner departementet det mest hensiktsmessig å slå sammen bestemmelsen om opptjening. Dette gjør regelverket enklere å forholde seg til. I bestemmelsen presiseres det at vilkårene må være oppfylt før uttak av foreldrepenger tar til. Dette er en presisering av gjeldende rett og innebærer ikke materielle endringer. Henvisningene viser til bestemmelser om når uttaket tar til.

Annet ledd tilsvarer gjeldende lov § 14-4 tredje ledd og § 14-14 femte ledd.

Tredje ledd tilsvarer gjeldende lov § 14-4 fjerde ledd og § 14-14 sjette ledd.

Utkastets § 14-6 *fjerde ledd* gir en uttømmende oppramsing av hvilke typer pensjonsgivende inntekt som likestilles med yrkesaktivitet. Bokstav d er endret i samsvar med forslaget i kapittel 4 om at etterlønn utbetalt som et engangsbeløp likestilles med yrkesaktivitet og således gir opptjeningsrett til fødselspenger. Dette er gjort ved at ordet «løpende» er tatt ut av lovteksten. Bestemmelsen tilsvarer for øvrig gjeldende lov § 14-4 femte ledd og § 14-14 sjuende ledd.

Til § 14-7

Bestemmelsen omhandler beregning av foreldrepenger og tilsvarer gjeldende lov § 14-5 første til fjerde ledd og § 14-15. Begrepet inntektsgrunnlag er erstattet med begrepet beregningsgrunnlag. I tillegg brukes begrepet foreldrepenger istedenfor fødselspenger og adopsjonspenger.

Gjeldende lovs § 14-5 annet ledd er en særregel som bestemmer at for en kvinne som mottar dagpenger eller sykepenger, skal beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra inntekten i de beste seks månedene av de siste ti månedene før hennes uttak tar til. Formålet med bestemmelsen er å gi mulighet til å oppjustere fødselspengegrunnlaget til det som ville vært kvinnens normale inntekt hvis hun ikke hadde blitt gravid. Dette er en av årsakene til at bestemmelsen bare gjelder kvinnen og ikke begge foreldrene. I praksis har det imidlertid vist seg at fastsettelse etter særregelen har medført at

enkelte kvinner har fått et lavere grunnlag enn det de ville fått dersom hovedregelen hadde vært benyttet. Trygderetten har i sin praksis åpnet for å fastsette beregningsgrunnlaget etter hovedregelen dersom dette gir et høyere grunnlag. For å løfse dagens praksis, er derfor ordlyden i utkastets § 14-7 annet ledd endret slik at «skal» er erstattet med «kan».

Til § 14-8

Bestemmelsen omhandler feriepenger av foreldrepenger og tilsvarer dagens § 14-5 siste ledd. Departementet har lagt opp til å skille ut feriepengebestemmelsen i en egen bestemmelse for å gjøre loven mer oversiktlig og lettere å finne fram i.

Til § 14-9

Bestemmelsen regulerer stønadsperiodens lengde i ulike situasjoner, og er satt sammen av forskjellige bestemmelser fra dagens fødsels- og adopsjonspengebestemmelser. Benevnelsen dagsats er erstattet med betegnelsen sats. Dette innebærer ingen materielle endringer.

Første ledd er en omformulering av gjeldende lov § 14-7 første ledd. I tillegg er bestemmelsen i dagens § 14-8 første ledd fjerde punktum inntatt for å klargjøre at stønadsperiode etter en fødsel aldri kan være lenger enn 40 uker med full sats eller 50 uker med redusert sats. Dette innebærer blant annet at en far som har omsorgen for barnet alene aldri kan ta ut foreldrepenger lenger enn henholdsvis 40 eller 50 uker.

Annet ledd er en omformulering av dagens § 14-16 første ledd.

Utkastets *tredje ledd* tilsvarer dagens § 14-6 og § 14-15 annet ledd. Begrepet «foreldrepenger» er imidlertid brukt i stedet for fødselspenger, og innebærer at bestemmelsen gjelder både ved fødsel og ved adopsjon. Begrepet «dekningsgrad» er erstattet med begrepet «sats».

Fjerde ledd omhandler stønadsperiodens utvidelse ved flerbarnsfødsler og ved adopsjon av flere barn samtidig, og tilsvarer dagens § 14-7 tredje ledd og § 14-16 tredje ledd. For å unngå sammenblanding med forlengelse av stønadsperioden i forbindelse med gradert uttak, se utkastets § 14-16 tredje ledd, er begrepet forlengelse skiftet ut med utvidelse. Dette innebærer ingen materielle endringer. Henvisningen til utkastets § 14-10 første og sjette ledd innebærer at utvidelsen også kan tas ut i løpet av de første seks ukene etter fødselen eller omsorgsovertakelsen ved at begge foreldrene er hjemme med foreldrepenger samtidig.

Femte ledd inneholder materielt sett de samme reglene som dagens § 14-7 annet ledd og § 14-16 annet ledd med henvisninger.

Sjette ledd tilsvarende gjeldende lov §§ 14-7 sjuende ledd og 14-16 sjuende ledd.

Til § 14-10

Bestemmelsen inneholder generelle bestemmelser om når og hvordan foreldrepenger kan tas ut.

Utkastets *første ledd* tilsvarende dagens lov § 14-8 første ledd første til og med tredje punktum, og regulerer fra hvilket tidspunkt uttak av foreldrepenger tidligst kan starte i fødselstilfellene. Gjeldende lov § 14-8 første ledd siste punktum bestemmer at stønadsperioden blir forkortet med den tiden moren eventuelt tar ut mellom 12 og tre uker før fødselen. Det følger av lovens system at stønadsperioden forkortes parallelt med uttak av foreldrepenger uavhengig av om foreldrepengene tas ut før eller etter fødselen. Bestemmelsen er derfor utelatt i lovutkastet fordi den anses å være overflødig. Første ledd tredje og fjerde punktum er en videreføring av dagens regler for når fars uttak tidligst kan starte ved fødsel. Forslaget i kapittel 5.2 om at fedrekvoten skal kunne tas ut i løpet av de første 6 ukene etter fødselen er imidlertid inntatt i fjerde punktum.

Annet ledd regulerer når uttaket av foreldrepenger tidligst kan starte i forbindelse med adopsjon. Dette er ikke direkte regulert i dagens lov, men fremkommer i dagens § 14-16 fjerde ledd første punktum, og er således en tydeliggjøring av gjeldende rett.

Tredje ledd i utkastet regulerer yttergrensen for når foreldrepenger kan tas ut. Det fremkommer av bestemmelsen at foreldrepenger må tas ut innen tre år etter fødselen eller, ved adopsjon, etter omsorgsovertakelsen. Bestemmelsen tilsvarende dagens §§ 14-7 sjette ledd og 14-16 sjette ledd, men gjelder i motsetning til disse bestemmelsene også ved forlengelse av perioden for uttak på grunn av delvis arbeid. Etter gjeldende lov må fødsels- og adopsjonspenger tas ut innen to år etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, bortsett fra ved bruk av tidskonto. Ved tidskonto er selve tidskontouttaket begrenset til 2 år, og kommer i tillegg til heltidspolispermisjon. Etter utkastet gjelder treårsgrensen også ved gradert uttak som innebærer en forlengelse av stønadsperioden. Grensen gjelder også ved utsettelse av uttak av foreldrepenger etter utkastets § 14-11.

Fjerde ledd tilsvarende gjeldende lov §§ 14-4 sjuende ledd og 14-14 åttende ledd, og innebærer ingen materielle endringer. Det følger av utkastets annet punktum at en mor etter en fødsel vil ha rett

til foreldrepenger de første seks ukene etter fødselen selv om hun ikke har omsorgen for barnet. Som i dag gjelder dette bare for mødre og i forbindelse med fødsel, og ikke i forbindelse med adopsjon.

Femte ledd angir at en som hovedregel ikke kan motta foreldrepenger og være i arbeid samtidig, og tilsvarende dagens §§ 14-4 sjette ledd og 14-14 åttende ledd. På samme måte som i dag er bestemmelsen ikke til hinder for at foreldrene kan arbeide delvis og motta graderte foreldrepenger jf. utkastets § 14-16. Bestemmelsen innebærer ingen materielle endringer i forhold til gjeldende rett.

Sjette ledd bestemmer at foreldrene som hovedregel ikke kan motta mer enn 100 prosent foreldrepenger til sammen når de tar ut foreldrepenger samtidig. Det finnes ingen tilsvarende bestemmelse i dagens lovtekst, men prinsippet fremkommer likevel i dagens lov. Ved å ta denne bestemmelsen inn i loven, tydeliggjøres denne hovedregelen. Dagens unntaksregel ved utvidelsen av stønadsperioden ved flerbarnfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, se utkastets § 14-9 fjerde ledd, videreføres jf. utkastets sjette ledd annet punktum. Uttak av fedrekvote kan også etter nærmere vilkår tas ut samtidig med mors uttak slik at foreldrene til sammen tar ut mer enn 100 prosent foreldrepenger. Se nærmere om dette under merknadene til utkastets § 14-12. Ved samtidig uttak ut over 100 prosent, forkortes stønadsperioden tilsvarende.

Bestemmelsens *sjuende ledd* tilsvarende gjeldende lov §§ 14-7 fjerde ledd og 14-16 fjerde ledd. Ordlyden er imidlertid noe endret i forhold til dagens lov, men dette innebærer ingen materielle endringer.

Til § 14-11

Bestemmelsen regulerer i hvilke situasjoner uttak av foreldrepenger kan utsettes, og på hvilke vilkår utsettelse kan skje. Muligheten til å utsette uttaket på grunn av ferie eller sykdom er en videreføring av gjeldende rett, mens adgangen til å utsette uttaket på grunn av arbeid på heltid er nytt. I dagens lov reguleres ikke utsettelsesadgangen i en egen bestemmelse, men er innarbeidet i bestemmelsene om stønadsperioden. Kravet om at den gjenværende delen av stønadsperioden må tas umiddelbart etter at utsettelsesgrunnen opphører, er utelatt i lovutkastet. Departementet anser bestemmelsen som unødvendig da det allerede fremgår av utkastets § 14-10 siste ledd at foreldrepenger må tas ut sammenhengende fra det tidspunkt uttaket starter. Dersom verken mor eller far tar ut foreldrepenger i en periode etter at forholdet som ga rett til

utsettelse er opphørt, vil altså stønadsperioden bli tilsvarende forkortet. Lovutkastet innebærer derfor ingen materielle endringer på dette punktet.

Bokstav a er en videreføring av dagens rett til å utsette stønadsperioden ved lovbestemt ferie. Bestemmelsen tilsvarende gjeldende lov §§ 14-7 fjerde ledd og 14-16 fjerde ledd. Disse bestemmelsene inneholder også en formulering om at den gjenværende delen av stønadsperioden må tas umiddelbart etter at ferien er slutt. Av forenklingshensyn er formuleringen tatt ut av lovteksten, uten at dette er ment å innebære noen endring i forhold til dagens praksis.

Bokstav b gir rett til å utsette uttaket av foreldrepenger når den som mottar foreldrepenger er i inntektsgivende arbeid på heltid. Denne bestemmelsen er ny og omtales i kapittel 7.6.3. Det følger av utkastets § 14-11 annet ledd at arbeidsforholdet må dokumenteres med skriftlig avtale med arbeidsgiver. Det må fremgå av avtalen at foreldrepengemottakeren skal arbeide heltid. Selvstendige næringsdrivende og frilansere må ha en tilsvarende skriftlig avtale med trygdekontoret. Videre er det et krav at det må ha vært mottatt foreldrepenger i minst seks uker sammenhengende før det kan gis utsettelse. Ved fødsel når begge foreldrene har opptjent rett til foreldrepenger, vil dette kravet være oppfylt når mor har tatt ut de obligatoriske seks ukene etter fødselen, se utkastets § 14-10 første ledd. Ved fødsel når bare far har opptjent rett til foreldrepenger, eller ved adopsjon, må seks uker av stønadsperioden være tatt ut før det kan gis utsettelse på grunn av arbeid. Bestemmelsen gjelder også for selvstendig næringsdrivende og frilansere.

Bokstav c gir rett til utsettelse dersom stønads-mottaker på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet, eller er innlagt i helseinstitusjon. Bestemmelsen tilsvarende dagens §§ 14-7 femte ledd og 14-16 femte ledd, men formuleringen i utkastet er endret som følge av harmoniseringen av sykdomsbegrepet jf. kapittel 6. Som følge av harmoniseringen, er de samme formuleringene brukt også i utkastets §§ 14-12 tredje ledd og 14-13 første ledd bokstav d. Endringen innebærer at det vil være noe lettere å få utsatt uttaket av foreldrepenger enn etter dagens praksis, se nærmere om dette under kapittel 6.7. I bestemmelsens siste ledd er det tatt inn et krav om legeerklæring. Dette innebærer en lovfesting av dagens praksis.

Bokstav d gir rett til utsettelse dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon. Dette er en videreføring av tilsvarende bestemmelse i gjeldende retts §§ 14-

7 femte ledd og 14-16 femte ledd og medfører ingen materielle endringer.

Til § 14-12

Bestemmelsen erstatter gjeldende lov §§ 14-10 og 14-19.

Utkastets § 14-12 *første ledd* tilsvarende ordlyden i § 14-10 første ledd første punktum og § 14-19 første ledd første punktum i dagens lov. Gjeldende retts bestemmelser om at stønadsperioden forkortes i den grad far ikke tar ut fedrekvote er ikke inntatt i utkastet. Bakgrunnen for dette er at det allerede følger av første punktum at fem uker av stønadsperioden er forbeholdt far. I dette ligger det implisitt at den delen av fedrekvoten som ikke tas ut av far, faller bort, med mindre vilkårene i unntaksbestemmelsen i utkastets siste ledd er oppfylt. Dette innebærer en forenkling av lovteksten og medfører ingen materielle endringer.

Det følger av *annet ledds* første punktum at fedrekvoten kan tas ut selv om mor er hjemme samtidig. Dette er en videreføring av gjeldende rett. Av annet punktum følger det at far kan ta ut fedrekvoten samtidig med at mor mottar fulle foreldrepenger i de første seks ukene etter fødselen eller omsorgsovertagelsen. Bestemmelsen er ny i forhold til dagens lov, og utvider retten til samtidig uttak av foreldrepenger. Dersom foreldrene velger å være hjemme for eksempel fire uker samtidig, vil det medføre at den perioden de kan være hjemme sammen med barnet blir forkortet med fire uker. Se nærmere i kapittel 5.2.

Annet ledds tredje punktum tilsvarende dagens regler i §§ 14-10 fjerde ledd og 14-19 fjerde ledd om at fedrekvoten kan tas ut samtidig med at mor tar ut graderte foreldrepenger med inntil 50 prosent.

Unntaksbestemmelsene for fedrekvoten er regulert i utkastets *tredje ledd*. Unntaksadgangen er redusert i forhold til gjeldende rett. Etter bestemmelsene i utkastet, kan fedrekvoten overføres til mor bare dersom faren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet, eller dersom han er innlagt i helseinstitusjon. Det er også tatt inn et krav om at forholdet må dokumenteres med legeerklæring. Vilråene for unntak fra fedrekvoten og kravet om legeerklæring er formulert på samme måte som i utkastets §§ 14-11 og 14-13, og skal praktiseres på samme måte. De øvrige unntaksgrunnene etter gjeldende rett utgår i samsvar med forslagene i kapittel 5.3.

Til § 14-13

Bestemmelsen gjelder vilkår for fars uttak av foreldrepenger. Første til fjerde ledd erstatter §§ 14-9

fjerde til sjuende ledd og § 14-18 tredje til femte ledd i dagens lov.

Første ledd tilsvarende nåværende §§ 14-9 fjerde ledd og 14-18 tredje ledd. Gjeldende bestemmelser inneholder formuleringen «innlagt i helseinstitusjon og ikke kan ta seg av barnet». I utkastets første ledd bokstav e er passusen «...og ikke kan ta seg av barnet» tatt ut. Etter dagens praksis legges det til grunn at innleggelse i helseinstitusjon medfører at vedkommende ikke kan ta seg av barnet, og det foretas ingen konkret vurdering av om vedkommende er i stand til å ta seg av barnet. Endringen i lovteksten innebærer således ingen materielle endringer.

Annet ledd tilsvarende nåværende §§ 14-9 sjuende ledd og 14-18 femte ledd første og annet punktum. Dagens regel om at det er tilstrekkelig at mor er i 75 prosent arbeid for at far skal kunne ta ut foreldrepenger med 100 prosent, videreføres uendret. Tredje punktum i nåværende bestemmelser er ikke videreført av forenklingshensyn. Dette medfører ingen materielle endringer.

Tredje ledd er en språklig forenkling av nåværende §§ 14-9 sjette ledd og 14-18 fjerde ledd og regulerer situasjonen der begge foreldre tar ut graderte foreldrepenger samtidig. Regelen om at mors stillingsandel gir en øvre grense for omfanget av fars uttak, videreføres uendret. Regelen gjelder også hvis mor tar ut graderte foreldrepenger i en stillingsandel tilsvarende minst 75 prosent, se annet ledd, og medfører således en begrensning i bestemmelsen i annet ledd ved samtidig gradert uttak. Hvis mor ikke tar ut graderte foreldrepenger, kommer annet ledd til anvendelse. Regelen må for øvrig ses i sammenheng med utkastets §§ 14-10 sjette ledd og 14-16.

Fjerde ledd er en videreføring av dagens § 14-9 femte ledd. Regelen gjelder ikke ved adopsjon.

Femte ledd er ny og innebærer et skjerpet krav til dokumentasjon av mors sykdom i samsvar med den foreslåtte harmoniseringen av sykdomsbegrepet i foreldrepengeordningen, se nærmere kapittel 6.7.

Sjette ledd tilsvarende dagens §§ 14-7 tredje ledd tredje punktum, 14-10 annet ledd, 14-16 tredje ledd og 14-19 annet ledd. Fedrekvoten og utvidelsen av stønadperioden ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig kan altså tas ut uten hensyn til om vilkårene i denne bestemmelsen er oppfylt.

Til § 14-14

Bestemmelsen inneholder særlige regler når bare far har opptjent rett til foreldrepenger. Bestemmel-

sen er en videreføring av dagens regler og innebærer ingen materielle endringer. For øvrig reguleres tilfellene når bare far har opptjent rett av bestemmelsene i kapittel 14 del II om foreldrepenger så langt de passer.

Første ledd første punktum tilsvarende dagens lov § 14-9 tredje ledd første punktum og § 14-18 annet ledd første punktum og angir den ordinære stønadperiodens lengde.

Første ledd annet punktum tydeliggjør at stønadperiodens lengde også bestemmes av vilkårene etter § 14-13. Dette følger etter dagens regler av en tolkning av § 14-9 fjerde ledd sett i sammenheng med § 14-9 tredje ledd andre punktum. Omfanget av mors yrkesaktivitet mv. i perioden 40 eller 50 uker etter fødselen eller omsorgsovertakelsen bestemmer altså det nærmere omfanget av fars stønadperiode. Fars stønadperiode på 29 eller 39 uker avkortes i den grad vilkårene ikke er oppfylt.

Det følger av § 14-13 siste ledd at disse vilkårene ikke gjelder utvidelsen av stønadperioden ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig. Så lenge far har opptjent rett til foreldrepenger, har han rett til utvidelsen på 5(7) uker per barn flere enn ett uavhengig av om mor er hjemmeværende.

Annet ledd er inntatt for å presisere at vilkårene etter § 14-13 også gjelder under fars uttak. Dette er i samsvar med dagens regler og har selvstendig betydning når foreldrepengene tas ut utenfor rammene av den ordinære stønadperioden, dvs. ved gradert uttak etter § 14-16 eller utsettelse etter § 14-11.

Til § 14-15

Bestemmelsen regulerer situasjonen der en av foreldrene er alene om omsorgen for barnet fra fødselen eller omsorgsovertakelsen, eller blir alene om omsorgen» i løpet av stønadperioden. Bestemmelsen erstatter §§ 14-8 fjerde ledd bokstav b, 14-9 siste ledd, 14-17 annet ledd bokstav b og 14-18 siste ledd, og innebærer en lovteknisk forenkling og omredigering, men ingen materielle endringer.

Ordet «er» brukes fordi bestemmelsen bare vil være aktuell når forelderen faktisk er alene om omsorgen, uavhengig av om vedkommende har vært alene om omsorgen fra starten av, eller har blitt det i løpet av stønadperioden. Med «alene om omsorgen» menes at foreldrene ikke bor sammen, at mor eller far er enslig adoptant eller at en av foreldrene er død. Når en forelder er alene om omsorgen for barnet fra fødselen eller omsorgsovertakelsen, innebærer begrepet «gjenstående» hele den

delen av stønadperioden som kan tas ut etter fødselen eller omsorgsovertakelsen. Den maksimale stønadperioden i disse tilfellene vil alltid være 49 uker dersom redusert sats er valgt, og 39 uker dersom full sats er valgt. Dette gjelder også i situasjoner der bare far har rett til foreldrepenger eller er enslig adoptant. Når en forelder blir alene om omsorgen i løpet av stønadperioden, innebærer begrepet «gjenværende» det som er igjen av perioden på dette tidspunktet. Når den gjenværende stønadperioden skal beregnes, skal det tas utgangspunkt i 50 eller 40 uker, som så skal reduseres i henhold til den tid som har gått fra fødselen eller omsorgsovertakelsen til forelderen ble alene om omsorgen for barnet.

Dersom mor er eller blir alene om omsorgen, innebærer bestemmelsen at hun, som i dag, vil ha rett til å ta ut fedrekvoten.

Til § 14-16

Bestemmelsen erstatter gjeldende lov §§ 14-4 sjette ledd annet punktum, 14-9 sjette ledd, 14-14 åttende ledd annet punktum og 14-18 fjerde ledd om graderte fødsels- og adopsjonspenger og §§ 14-21 til 14-28 om tidskonto. Bestemmelsen gjelder alt delvis uttak av foreldrepenger i kombinasjon med delvis arbeid og gir særlige regler for dette uttaket. For øvrig gjelder de øvrige bestemmelsene i kapittel 14 del II om foreldrepenger så langt de passer.

Første ledd første punktum gir rett til gradert uttak ved delvis arbeid. Delvis arbeid er altså en forutsetning for gradert uttak. Graden av uttaket bestemmes av stønadsmottakers egen stillingsdel ved uttaket jf. første ledd annet punktum. Det graderte uttaket skal tilsvare differansen mellom 100 prosent stilling og faktisk stillingsdel. Departementet presiserer at dette gjelder både mor og far og uavhengig av stillingsandelen før fødselen. Det vises til nærmere redegjørelse i kapittel 7.6.2. Fars uttak er imidlertid også begrenset av vilkårene i § 14-13. Omfanget av fars uttak er altså både bestemt av hans egen stillingsandel og mors stillingsandel under uttaket. Se nærmere kapittel 7.6.7.

Annet ledd regulerer omfanget av stønadperioden som kan tas ut som gradert uttak. Hele stønadperioden kan være gjenstand for gradert uttak med unntak av ukene som er reservert mor ved fødsel. Adgangen til gradert uttak er utvidet sammenlignet med i dag ved at både fedrekvoten og de første seks ukene etter omsorgsovertakelsen inngår. Se kapittel 7.6.4. Hver av foreldrene eller en av dem kan ta sin del av perioden som gradert uttak.

Tredje ledd gir foreldrene rett til gradert uttak samtidig i samsvar med bestemmelsene i §§ 14-10 sjette ledd og 14-13 tredje ledd. Hovedregelen er

som etter dagens regler, at det samtidige uttaket ikke kan overstige 100 prosent av valgt sats. I tillegg kan ikke fars uttak overstige mors stillingsandel, se nærmere merknader til § 14-13 tredje ledd. Disse begrensningene gjelder imidlertid ikke ved gradert uttak av fedrekvoten i de første seks ukene etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, se § 14-12 annet ledd. Fedrekvoten kan i disse ukene tas ut helt eller delvis samtidig med mors uttak. Fedrekvoten kan dessuten tas ut samtidig med at mor tar gradert uttak på inntil 50 prosent, se tredje ledd annet punktum, noe som gir foreldrene mulighet til et samtidig uttak på inntil 150 prosent. Utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, kan også tas ut gradert samtidig med at den andre mottar fulle foreldrepenger. Det vises for øvrig til kapittel 7.6.7.

Fjerde ledd gjelder, på samme måte som dagens tidskontobestemmelser, adgangen til å forlenge uttaket ut over den ordinære stønadperioden på 40/50 uker etter fødselen eller omsorgsovertakelsen. Forutsetningen er at uttaket er mindre enn 100 prosent av valgt sats. Dette gjelder både hvis en av foreldrene tar ut foreldrepenger og ved samtidig uttak, der summen av foreldrenes uttak er avgjørende. I slike tilfeller forlenges stønadperioden tilsvarende delen som ikke er tatt ut. Det følger av § 14-10 at uttaket må tas sammenhengende jf. siste ledd og innenfor treårsfristen jf. tredje ledd.

Etter *femte ledd* er det et vilkår for gradert uttak at det foreligger en skriftlig avtale med arbeidsgiver om delvis arbeid. Avtalen skal danne grunnlag for trygdekontorets vedtak om omfanget og varigheten av graderingen og må inneholde opplysninger om stillingsdel og varighet av deltidsarbeid. Det følger av formuleringen «foreligger» at avtalen må fremvises før det graderte uttaket starter. Det er avtalens konkrete innhold som skal danne grunnlaget for det graderte uttaket. Hvorvidt avtalen følger av arbeidstakers rett til redusert arbeidstid etter arbeidsmiljøloven, har ingen betydning for vurderingen.

I dagens lov er det en egen bestemmelse i § 14-28 om endring av tidskontoavtale. Denne bestemmelsen er en begrensning i endringsadgangen, og en tilsvarende bestemmelse er ikke inntatt. Endring av en ordning med gradert uttak skal skje etter alminnelige regler ved endringer i faktiske forhold. En ny skriftlig arbeidsavtale anses som et slikt endret faktisk forhold.

Til § 14-17

Bestemmelsen regulerer retten til engangsstønad ved fødsel og adopsjon, og erstatter §§ 14-12 og 14-

20 i dagens lov. Det er ikke foreslått materielle endringer i bestemmelsen. I tillegg til de omskrivninger som har vært nødvendige for at bestemmelsen skal gjelde både ved fødsel og ved adopsjon, er det foretatt en lovteknisk endring i tredje ledd.

Tredje ledd regulerer situasjonen dersom moren dør «i forbindelse med fødselen eller omsorgsovertakelsen». I gjeldende retts § 14-20 sjette ledd, som gjelder ved adopsjon, heter det ikke uttrykkelig at dødsfallet må skje i forbindelse med omsorgsovertakelsen. Når det gjelder dagens § 14-12 femte ledd går det imidlertid klart fram av lovens ordlyd at dødsfallet må skje i forbindelse med fødselen. I praksis har disse bestemmelsene blitt forstått likt, og da slik at det ved adopsjon har vært krav om at dødsfallet må ha skjedd i forbindelse med omsorgsovertakelsen. Departementet har derfor valgt å lovfeste denne praksisen.

Til §§ 15-9, 16-8, 17-8, 22-10

Endringene i disse bestemmelsene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

II. Endringer i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn

Til § 1

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

III. Endringer i lov 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere

Til § 6

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

IV. Endringer i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere

Til § 28

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

V. Endringer i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning

Til § 6-2

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

VI. Endringer i lov 29. april 1988 nr. 21 om ferie

Til § 10

Endringen i nr. 4 annet ledd bokstav b gir rett til opptjening av feriepenger av svangerskapsenger for inntil 64 dager av stønadsperioden. Feriepengene utbetales av trygden.

Endringen i nr. 4 annet ledd bokstav c er utelukkende en språklig og redaksjonell endring som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger. Feriepengeretten av foreldrepenger i nr. 4 annet ledd bokstav c erstatter nåværende bestemmelser i nr. 4 annet ledd bokstav b og c som regulerer feriepengeretten av henholdsvis fødselsenger og adopsjonspenger.

VII. Endringer i lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre

Til § 10

I tillegg til språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger, er det foretatt endringer i henvisningene til folketrygdloven kapittel 14 slik at disse skal vise til de relevante bestemmelsene i utkastet til nytt kapittel 14.

VIII. Endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt

Til § 5-10

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

IX. Endringer i lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

Til § 12

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

X. Endringer i lov 17. juni 2005 nr. 4 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.

Til § 12-5 (1)

Endringene er utelukkende språklige endringer som følge av endringen av navnet fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger.

Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

Barne- og familiedepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
lov om endringer i folketrygdloven og enkelte
andre lover (endringer i regelverket for ytelser ved
svangerskap, fødsel og adopsjon)

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2-9 annet ledd skal lyde:

Rikstrygdeverket kan samtykke i at medlemskap med dekning etter bokstavene a og c også skal omfatte sykepenger etter kapittel 8 og *foreldrepenger* etter kapittel 14.

§ 2-14 tredje ledd bokstav a skal lyde:

mottar sykepenger eller *foreldrepenger* eller er under behandling i sykehus

§ 3-26 tredje ledd bokstav e skal lyde:

ytelser fra folketrygden i form av dagpenger under arbeidsløshet og kursstønad etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, rehabiliteringspenger etter kapittel 10, attføringspenger etter kapittel 11 og *svangerskapspenger* og *foreldrepenger* etter kapittel 14

§ 4-11 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Dagpenger under arbeidsløshet etter dette kapittel, sykepenger etter kapittel 8, og *svangerskapspenger* og *foreldrepenger* etter kapittel 14 tas også med i dagpengegrunnlaget når rett til stønad er opptjent som arbeidstaker.

§ 8-36 tredje ledd skal lyde:

Forsikring etter første ledd bokstavene b og c omfatter også *foreldrepenger* og svangerskapspenger. For *foreldrepenger* må forsikringen være tegnet minst ti måneder før fødselen eller adopsjonen. For svangerskapspenger gjelder bestemmelsen om opptjeningstid i andre ledd.

Kapittel 14 Ytelser ved fødsel og adopsjon, skal lyde:

Kapittel 14 Ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon

- Bestemmelser om
- formål står i § 14-1
  - medlemskap står i § 14-2
  - arbeidsgiverens plikt til å utbetale ytelser i utlandet står i § 14-3
  - svangerskapspenger står i § 14-4
  - foreldrepenger står i §§ 14-5 til 14-16
  - engangsstønad står i § 14-14
  - forskrifter står i § 14-18

§ 14-1 Formål

Formålet med ytelser etter dette kapitlet er å sikre inntekt for foreldre i forbindelse med *svangerskap*, fødsel og adopsjon.

§ 14-2 Medlemskap

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende er medlem i trygden.

§ 14-3 Arbeidsgiverens plikt til å utbetale ytelser i utlandet

Når et medlem som arbeider i utlandet, har rett til en ytelse etter dette kapitlet, utbetaler arbeidsgiveren ytelsen og får refusjon fra trygden.

I. Svangerskapspenger

§ 14-4 Svangerskapspenger

En arbeidstaker har rett til svangerskapspenger dersom hun etter bestemmelser i lov eller forskrift blir pålagt å slutte i sitt arbeid fordi hun er gravid, og det ikke er mulig å omplassere henne til annet høvelig arbeid i bedriften.

En gravid selvstendig næringsdrivende har rett til svangerskapspenger dersom hun i sitt virke er utsatt for slike risikofaktorer som gir en gravid arbeidstaker rett til svangerskapspenger. Det er en forutsetning at risikofaktorene er dokumentert og at hun ikke har mulighet til å tilrettelegge sitt virke. Tilsvarende rett til svangerskapspenger gjelder for frilansere.

Fraværet under svangerskapet må medføre tap av pensjonsgivende inntekt. Vilkårene om opptjeningstid etter § 8-2 må være oppfylt før hun må slutte i arbeidet. Inntektsgrunnlaget for svangerskapspengene må på årsbasis utgjøre minst halvparten av grunnbeløpet, se femte ledd.

Svangerskapspengene ytes fra det tidspunktet medlemmet må slutte i arbeidet, og fram til tre uker før fødselen. Fra sistnevnte tidspunktet ytes det foreldrepenger etter bestemmelsene i §§ 14-5 til 14-16.

Svangerskapspengene beregnes etter de samme bestemmelsene som sykepengene fra trygden, se kapittel 8. Det ytes ikke svangerskapspenge for den del av inntekten som overstiger seks ganger grunnbeløpet.

Trygden yter feriepenger til arbeidstaker med 10,2 pst. av utbetalte svangerskapspenge. Feriepenger ytes for de første 64 stønadsdagene.

II. Foreldrepenger

§ 14-5 Generelle bestemmelser

Foreldrepenger kan ytes til barnets mor og far ved fødsel og ved adopsjon av barn under 15 år.

Det kan ytes *foreldrepenger* som ved adopsjon til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barneloven §§ 38 og 63, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende barneloven § 43 andre ledd.

Adopsjon av ektefellens barn gir ikke rett til *foreldrepenger*.

§ 14-6 Opptjening av rett til foreldrepenger

Rett til *foreldrepenger* opptjenes gjennom yrkesaktivitet. Både moren og faren kan opptjene rett til *foreldrepenger* ved å være yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) i minst seks av de siste ti månedene før vedkommendes uttak av *foreldrepenger* tar til, se §§ 14-10 første og annet ledd og 14-14 annet ledd.

Den pensjonsgivende inntekten må på årsbasis svare til minst halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med yrkesaktivitet er tidsrom da det er gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenge etter kapittel 8 eller stønad ved barns sykdom m.m. etter kapittel 9, eller enten *foreldrepenger* eller svangerskapspenge etter kapitlet her.

Likestilt med yrkesaktivitet er også tidsrom med

- a) lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindelse med videre- og etterutdanning,

- b) ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6,
c) vartpenger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 24 tredje ledd,
d) *etterlønn* fra arbeidsgiver,
e) avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste.

§ 14-7 Beregning av foreldrepenger

Foreldrepenger til hver av foreldrene beregnes på grunnlag av vedkommendes inntekt etter de samme reglene som for sykepenge fra trygden, se kapittel 8. Det ytes ikke *foreldrepenger* for den del av inntekten som overstiger seks ganger grunnbeløpet.

For en kvinne som mottar dagpenger under arbeidsløshet eller sykepenge etter § 8-49, kan beregningsgrunnlaget pr. uke fastsettes ut fra inntekten i de beste seks månedene av de siste ti månedene før hennes uttak tar til, se § 14-10 første og annet ledd.

Til et medlem som avtjener militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste i opptjeningstiden etter § 14-6, skal beregningsgrunnlaget minst svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager.

Foreldrepenger ytes for alle dagene i uken unntatt lørdag og søndag.

§ 14-8 Feriepenger av foreldrepenger

Trygden yter feriepenger til arbeidstakere med 10,2 pst. av utbetalte *foreldrepenger* for de første 12 ukene av hver stønadsperiode. Dersom *foreldrepenger* er utbetalt med redusert sats, jf. § 14-9 tredje ledd, ytes det feriepenger for de første 15 ukene.

§ 14-9 Stønadsperioden for foreldrepenger

Ved fødsel er stønadsperioden 215 stønadsdager (43 uker) med full sats eller 265 stønadsdager (53 uker) med redusert sats. Stønadsperioden etter fødselen er 200 stønadsdager (40 uker) med full sats eller 250 stønadsdager (50 uker) med redusert sats.

Ved adopsjon er stønadsperioden 200 stønadsdager (40 uker) med full sats eller 250 stønadsdager (50 uker) med redusert sats.

Full sats betyr at *foreldrepenger* utbetales med 100 pst. av beregningsgrunnlaget. Redusert sats betyr at *foreldrepenger* utbetales med 80 pst. av beregningsgrunnlaget. Stønadmottaker velger sats ved stønadsperiodens begynnelse, og valget gjelder for hele stønadsperioden. Dersom begge

foreldrene mottar *foreldrepenger*, må de velge samme sats.

Ved flerbarnsfødsler eller hvis flere barn blir adoptert samtidig, blir stønadsperioden utvidet med 25 stønadsdager (5 uker) for hvert barn mer enn ett dersom full sats er valgt. Dersom redusert sats er valgt, blir utvidelsen 35 stønadsdager (7 uker). Bestemmelsene i § 14-10 første og sjette ledd gjelder tilsvarende.

Stønadsperioden kan deles mellom foreldrene når begge fyller vilkårene for rett til *foreldrepenger* etter § 14-6. Unntatt fra deling er de siste 15 stønadsdagene (3 ukene) før og de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen, som er den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren ved fødsel. Unntatt fra deling er også 5 uker som er forbeholdt faren (fedrekvoten), se § 14-12.

Dersom barnet dør i stønadsperioden, kan det tas ut *foreldrepenger* i opptil 30 stønadsdager (6 uker) av den gjenværende del av stønadsperioden.

§ 14-10 Generelle bestemmelser om uttak av *foreldrepenger*

Ved fødsel kan *foreldrepenger* tidligst tas ut fra 60 stønadsdager (12 uker) før fødselen. Moren kan senest påbegynne uttaket 15 stønadsdager (3 uker) før fødselen. Dette gjelder uavhengig av om det er valgt full sats eller redusert sats, se § 14-9 tredje ledd. Faren kan ikke ta ut *foreldrepenger* i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen. Dette gjelder likevel ikke utvidelsen ved flerbarnsfødsler se § 14-9 fjerde ledd, eller ved uttak av fedrekvote, se § 14-12 annet ledd.

Ved adopsjon kan uttak av *foreldrepenger* tidligst påbegynnes når foreldrene overtar omsorgen for barnet.

Foreldrepengene må tas ut innen tre år etter fødselen eller omsorgsovertakelsen.

Det er et vilkår for uttak av *foreldrepenger* at mottakeren har omsorgen for barnet. For moren gjelder likevel ikke dette vilkåret i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen.

Det er videre et vilkår for uttak av *foreldrepenger* at mottakeren ikke er i arbeid, se likevel § 14-16.

Foreldrenes samtidige uttak av *foreldrepenger* kan ikke overstige 100 pst. av valgt sats, se § 14-9 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, se § 14-9 fjerde ledd eller ved uttak av fedrekvote, se § 14-12 annet ledd.

Foreldrepenger må tas ut sammenhengende fra det tidspunkt uttaket starter, se likevel § 14-11.

§ 14-11 Utsettelse av uttak av *foreldrepenger*

Uttak av *foreldrepenger* kan utsettes

a) når den som mottar *foreldrepenger* har lovbestemt ferie,

b) når den som mottar *foreldrepenger* er i inntektsgivende arbeid på heltid

c) dersom stønadsmottakeren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon,

d) dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon.

Ved forhold som nevnt i bokstav b, må det foreligge skriftlig avtale med arbeidsgiver. For selvstendig næringsdrivende og frilansere må det foreligge skriftlig avtale med trygdekontoret. Stønadsperioden må tas ut sammenhengende i minst 30 stønadsdager (6 uker) før uttak kan utsettes.

Forhold som nevnt i bokstav c må dokumenteres med legeerklæring.

§ 14-12 Uttak av fedrekvote

Dersom morens yrkesaktivitet i opptjeningstiden har svart til minst halv stilling og faren fyller vilkårene for rett til *foreldrepenger*, er 25 stønadsdager (5 uker) av stønadsperioden forbeholdt faren (fedrekvote).

Faren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-13 første ledd er oppfylt. Faren kan også ta ut fedrekvote i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen eller omsorgsovertakelsen samtidig med at mor mottar *foreldrepenger*. Fedrekvoten kan også tas ut samtidig med at moren tar ut graderte *foreldrepenger* på opptil 50 pst. av valgt sats, se § 14-16.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom faren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon. Forhold som nevnt i første punktum må dokumenteres med legeerklæring.

§ 14-13 Generelle vilkår for farens uttak av *foreldrepenger*

Faren kan ta ut *foreldrepenger* bare dersom moren etter fødselen eller omsorgsovertakelsen

a) går ut i arbeid,

b) tar offentlig godkjent utdanning på heltid,

c) tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid,

d) på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet,

e) er innlagt i helseinstitusjon.

Dersom moren arbeider deltid etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, blir farens *foreldrepenger* redusert tilsvarende reduksjonen i morens arbeidstid. Utgjør morens stillingsdel minst 75 pst.

av full arbeidstid, får likevel faren *foreldrepenger* beregnet i samsvar med sin egen stillingsdel.

Dersom moren mottar graderte *foreldrepenger*, se § 14-16, kan farens uttak av *foreldrepenger* etter bokstav a ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende morens stillingsdel.

Farens rett etter første ledd bokstavene d og e gjelder også i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen.

Forhold som nevnt i bokstavene d og e må dokumenteres med legeerklæring.

Fedrekvoten, se § 14-12 og utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, se § 14-9 fjerde ledd, kan tas ut uten hinder av vilkårene i denne bestemmelsen.

§ 14-14 *Særlige regler der bare faren har opptjent rett til foreldrepenger*

Hvis bare faren har opptjent rett til *foreldrepenger*, er stønadsperioden opptil 145 stønadsdager (29 uker) med full sats eller opptil 195 stønadsdager (39 uker) med redusert sats. Det er en forutsetning at vilkårene i § 14-13 er oppfylt under perioden og innenfor 200 stønadsdager (40 uker) eller 250 stønadsdager (50 uker) etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, se § 14-9 første og annet ledd. Farens stønadsperiode reduseres løpende når vilkårene i § 14-13 ikke er oppfylt.

Faren kan bare ta ut *foreldrepenger* når vilkårene i § 14-13 er oppfylt.

§ 14-15 *Uttak når moren eller faren er alene om omsorgen for barnet*

Hvis en av foreldrene er alene om omsorgen, har han eller hun rett til å ta ut *foreldrepenger* den gjenværende delen av stønadsperioden.

§ 14-16 *Gradert uttak av foreldrepenger*

Ved delvis arbeid ytes det graderte *foreldrepenger*. Uttaket skal tilsvare differansen mellom 100 prosent stilling og mottakers stillingsdel, se likevel § 14-13.

Unntatt fra gradert uttak er den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren, se § 14-9 femte ledd annet punktum.

Foreldrene kan ta ut graderte *foreldrepenger* samtidig i samsvar med bestemmelsene i § 14-10 sjette ledd og § 14-13 tredje ledd.

Dersom uttaket er mindre enn 100 pst. av valgt sats, se § 14-9 tredje ledd, forlenges uttaket tilsvarende.

Det er et vilkår for gradert uttak at det foreligger en skriftlig avtale med arbeidsgiver om delvis arbeid. Hver av foreldrene kan bare ta gradert uttak ut fra avtale med en arbeidsgiver av gangen. For selvsten-

dig næringsdrivende og frilansere er det et vilkår for gradert uttak at det foreligger en skriftlig utbetalingsavtale med trygdekontoret.

III. Engangsstønad ved fødsel og adopsjon

§ 14-17 *Engangsstønad*

Til en kvinne som føder barn eller adopterer barn under 15 år, men ikke har rett til *foreldrepenger*, ytes det engangsstønad for hvert barn. Til mann som adopterer alene, ytes det engangsstønad for hvert barn dersom han ikke har rett til *foreldrepenger*. Adopsjon av ektefellens barn gir ikke rett til engangsstønad.

Engangsstønad kan ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barneloven §§ 38 og 63, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende barneloven § 43 andre ledd.

Dersom moren dør i forbindelse med fødselen eller omsorgsovertakelsen, har faren rett til engangsstønad. Det er et vilkår at han har omsorgen for barnet og at stønaden ikke allerede er utbetalt til moren.

Faren har rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Retten gjelder selv om moren har fått utbetalt engangsstønad.

Dersom det ytes *foreldrepenger* til mor eller til far som adopterer alene, utbetales engangsstønaden i den utstrekning stønaden overstiger utbetalte *foreldrepenger*.

Engangsstønaden reduseres med sykepenger som er utbetalt etter fødselen eller omsorgsovertakelsen.

Stortinget fastsetter engangsstønadens størrelse.

IV. Forskrifter

§ 14-18 *Forskrifter*

Departementet gir forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 15-9 tredje ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, rehabiliteringspenger etter kapittel 10, attføringspenger etter kapittel 11, tidsbegrenset uførestønad etter kapittel 12, og *svangerskapspen-ger* og *foreldrepenger* etter kapittel 14.

§ 16-8 tredje ledd skal lyde:

Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover
(endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon)

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, rehabiliteringspenger etter kapittel 10, attføringspenger etter kapittel 11, tidsbegrenset uførestønad etter kapittel 12, og *svangerskapspen-ger og foreldrepenger* etter kapittel 14.

§ 17-8 fjerde ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9, rehabiliteringspenger etter kapittel 10, attføringspenger etter kapittel 11, tidsbegrenset uførestønad etter kapittel 12, og *svangerskapspen-ger og foreldrepenger* etter kapittel 14.

§ 22-10 annet ledd bokstav g skal lyde:
svangerskapspen-ger (kapittel 14)

§ 22-10 annet ledd bokstav h skal lyde:
foreldrepenger (kapittel 14)

II

I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 3 bokstav b skal lyde:

sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 for sykdom inntruffet i tid der arbeidstakeren er omfattet av trygden etter bestemmelsene i denne paragrafen, jf § 2. Det samme gjelder omsorgspen-ger, pleiepenger, opplæringspenger, *svangerskaps-pen-ger og foreldrepenger* etter folketrygdloven kapitlene 9 og 14 i inntil 52 uker når tilfellet opp-står i tid der arbeidstakeren er omfattet av tryg- den.

III

I lov 3. desember 1951 nr. 2 om pensjonstrygd for skogsarbeidere gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Ellers kan vedkommende opparbeide ytterli- gere rettigheter under sykdom så lenge vilkårene for rett til sykepenger etter folketrygdloven kapit- tel 8 er til stede og premie betales av den trygdede som bestemt i § 27 bokstav a til terminer som fast- settes av Rikstrygdeverket. Det samme gjelder ved attføringspenger etter folketrygdloven §11-15 før- ste ledd, *foreldrepenger* etter folketrygdloven kapit- tel 14, stønad etter krigspensjoneringslovene som svarer til sykepenger og når vedkommende har

fritt opphold i helseinstitusjon i henhold til folke- trygdloven eller lovene om krigspensjonering eller dersom oppholdet betales av det offentlige.

IV

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sy- kepleiere gjøres følgende endringer:

§ 28 første ledd skal lyde:

Innskott betales for den tid sykepleieren oppe- bærer lønn for stillingen eller mottar sykepenger, *svangerskapspen-ger* eller *foreldrepenger* etter lov om folketrygd.

V

I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (lig- ningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 6-2 bokstav b skal lyde:

pensjon, introduksjonsstønad etter introduk- sjonsloven, føderåd i jord- og skogbruk, livrente som ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold, engangs- og avløsningsbeløp for slike ytelser, underholdsbidrag, *foreldrepenger*, dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger o.l. ytelser som skal regnes som skattepliktig inntekt for mottake- ren,

VI

I lov 29. april 1988 nr. 21 om ferie gjøres følgende endringer:

§ 10 nr 4 annet ledd bokstav b skal lyde:

svangerskapspen-ger for arbeidstakere for inntil 64 dager av stønadsperioden jf. folketrygdloven § 14-4.

§ 10 nr. 4 annet ledd bokstav c skal lyde:

foreldrepenger til arbeidstakere for inntil 12 uker med full sats eller for inntil 15 uker med 80 prosent av full sats jf. *folketrygdloven § 14-8.*

VII

I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til små- barnsforeldre (kontantstøtteloven) gjøres følgende endringer:

§ 10 første og annet ledd skal lyde:

Kontantstøtte for adopterte barn utbetales fra og med kalendermåneden etter at stønadsperio- den for fulle *foreldrepenger* etter folketrygdloven 14-9 annet ledd er utløpt.

Dersom det er gitt engangsstønad etter folketrygdloven § 14-17, utbetales kontantstøtte fra samme tidspunkt som om det var gitt fulle *foreldrepenger* etter samme lov 14-9 annet ledd.

VIII

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 5-10 første ledd bokstav c nr. 3 skal lyde:
foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14

IX

I lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd skal lyde:

Introduksjonsstønaden reduseres i den utstrekning vedkommende har rett til dagpenger

under arbeidsløshet, sykepenger, *foreldrepenger* eller rehabiliteringspenger, og retten til disse ytelsene er opparbeidet før vedkommende startet i et introduksjonsprogram. Stønaden reduseres tilsvarende for uførepensjon eller attføringspenger vedkommende mottar.

X

I lov 17. juni 2005 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 12-5 (1) skal lyde:

Foreldrene har uansett rett til permisjon når det ytes *foreldrepenger* fra folketrygden.

XI

Ikraftsetting.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

